

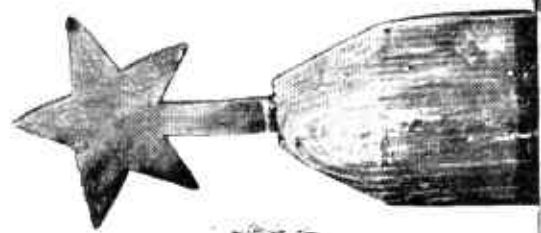
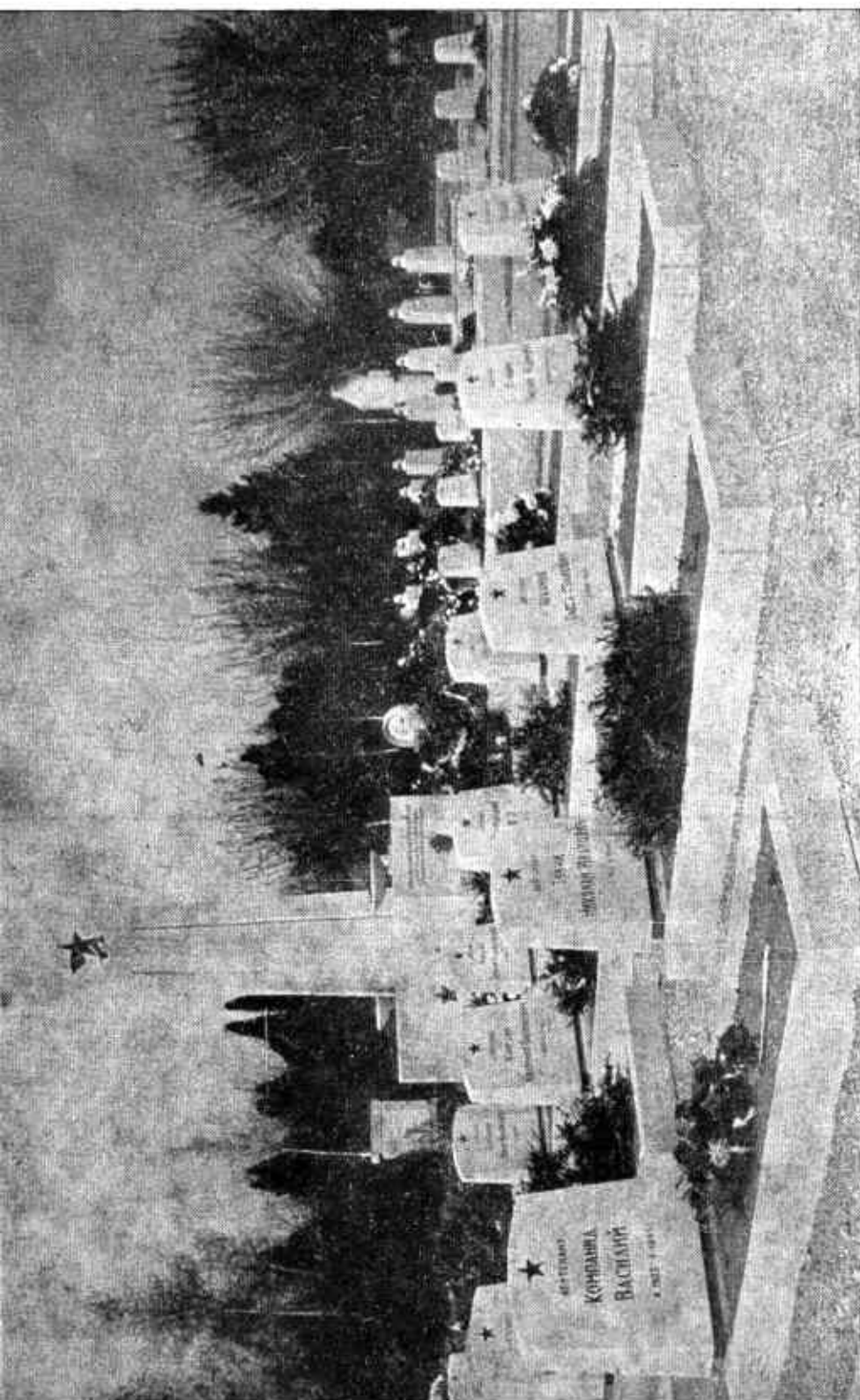
KVĚTEN 1960

zprávy

KRAJSKÉHO
VLASTIVĚDNÉHO
STŘEDISKA
V OLOMOUCI

ČÍSLO 85

15 LET NA CESTĚ K SOCIALISMU

Soudružky a soudruzi, vážení přátelé!

Oslavy patnáctého výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou, jejichž součástí je tato výstava, probíhají skutečně v mimořádně radostném ovzduší. Náš pracující lid při nich přehlíží s oprávněnou hrdostí dílo těchto slavných patnácti let. Bez přehánění můžeme říci, že toto krátké období je nejvýznamnější vůbec v celých tisíciletých dějinách našeho národa. Jím se začíná skutečně nová etapa jeho vývoje. V naší vlasti za těchto patnáct let dosáhl socialismus rozhodujícího vítězství. Díky tomu prožila naše vlast dříve nepředstavitelný všestranný rozvoj. Úsilí těchto let umožňuje, abychom již dnes přešli k budování vyspělé socialistické společnosti a abychom shromažďovali síly pro přechod ke komunismu.

Během těchto krátkých patnácti let proběhly v naší vlasti změny, na jaké byla v dřívějších společenských řádech potřebná celá staletí. Dělnická třída se uchopila moci za podpory ostatních pracujících a své postavení dovedla upevnit tak, že dnes je zcela fantastická myšlenka, že by tomu mohlo být jinak, že by se k vládě mohli vrátit kapitalisté. Zcela byly likvidovány vykořisťovatelské třídy. Byly nastoleny a upevněny socialistické výrobní vztahy. Úspěšně jsme provedli nejobtížnější část socialistické revoluce, přechod zemědělské malovýroby k socialistické velkovýrobě. Nebývale se rozvíjí socialistická demokracie, ve stále větším rozsahu se náš lid podílí na přímém řízení svých věcí. Vítězství pracujícího lidu vedeného komunistickou stranou vedlo k obrovskému rozvoji výrobních sil v naší zemi. Provedli jsme zásadní přestavbu našeho průmyslu a čtyřnásobně zvýšili výrobu. Československo dnes stojí na jednom z nejpřednějších míst ve světě a může si dát smělý úkol: během nejbližších několika let dohnat a předejít nejvyspělejší kapitalistické země ve výrobě na hlavu. Již dnes v řadě nejdůležitějších výrobků jsme na prvním nebo jednom z prvních míst na světě. Počtem obyvatelstva činí naše země pouhého půl procenta obyvatelstva světa, vyrábíme však více než 2 % světové průmyslové výroby. Za uplynulých patnáct let proběhla také podstatná část kulturní revoluce. V rozsahu v kapitalismu nepředstavitelném jsme zpřístupnili kulturu lidu. Naplnili jsme ji novým socialistickým obsahem. Výsledky naší práce a stále rostoucí iniciativa pracujících jasně dokazuje, že jsme úspěšně překonávali a překonáváme přžitky minulosti v myslích našeho lidu.

Na těchto úspěších naší země se významně podílí i náš kraj, okres a město. Spolu s celou naší vlastí prošli jsme i my obrovskými změnami. Především se podstatně změnil sám základní ekonomický charakter kraje. Haná a severní Morava byly v minulosti agrárně průmyslovou oblastí. V průmyslu pak byly vedoucími odvětvími průmysl potravinářský a spotřební. Za uplynulých patnáct let vyrostlo na Haně několik zcela nových mohutných strojírenských závodů a z Haně se stala jedna z našich nejvýznamnějších strojírenských oblastí. Mohutné Přerovské a Uničovské strojírny, vybudované v letech našich pětiletok, jak se říká, na zelené louce, olomoucká Sigma, přerovská Meopta, značně rozšířené Moravské železářny, Hanácké železářny v Prostějově, olomoucký TOS a řada dalších jsou dnes důležitým článkem soustavy našeho socialistického průmyslu. Hrdí můžeme být na úspěšnou práci řady našich zá-

vodů. Za všechny jmenujme jen mnohonásobné nositele Rudých praporů Moravii Mariánské Údolí a Moravské železářny, oba vyznamenané Řády práce. I když na první místo se dostalo v naší oblasti strojírenství, přece i dále si zachovává náš potravinářský a spotřební průmysl významné místo. Jeho význam nesporně bude s růstem životní úrovně našeho lidu dále stoupat.

Rozvoj našeho průmyslu nijak také neoslazuje význam zemědělství. Haná je stále jednou z nejdůležitějších našich zemědělských oblastí. A právem můžeme být hrdí na úspěchy i na tomto poli. Velmi úspěšně jsme provedli socializaci zemědělství. Dnes hospodaří socialistický sektor již na 93 % zemědělské půdy v kraji. Mnohokrát v tomto období stanuli naši zemědělci v čele vývoje a přinášeli významnou iniciativu pro další rozvoj. Připomeňme například významnou roli JZD Příkazy v prvním období socialistické přeměny naší vesnice, jehož stanovy se staly hlavním podkladem pro první vzorové stanovy JZD. Vzpomeňme významné role prosenického hnutí nebo olomouckého hnutí sladovnických ječmenů. A z poslední doby se stala takovou celostátně důležitou iniciativou Přerovská výzva za splnění a překročení plánovaných úkolů v zemědělské výrobě. Jsme hrdí na řadu našich družstev, nositelů Řádu práce a dalších státních vyznamenání: JZD Myslechovice, Dubany, Troubelice, Prosenice a další.

Dobré hospodářské výsledky jsou pak předpokladem pro mohutný rozvoj kultury. Provedli jsme přestavbu našeho školství a v současné době je dále přizpůsobuje potřebám rozvinuté socialistické společnosti. Vyrostla a roste u nás řada nových krásných školních budov. V letošním roce má již 116 škol vlastní dílny a 145 škol vlastní pozemky. Letos máme již 250 oddělení družin mládeže. Vyrostla hustá síť jeseň, mateřských škol, řada průmyslových škol a škol učňovských. Díky vítězství pracujícího lidu byla obnovena olomoucká universita, která se stala významným článkem našeho školství. Nebývalého rozvoje dosáhla kultura. Olomoucké divadlo má dnes roční návštěvnost přes půl miliónu osob a více než 11.000 předplatitelů. V Šumperku vyrostla druhá divadelní scéna. Před patnácti lety byla založena Moravská filharmonie, která se pod vedením zasloužilého umělce profesora Františka Stupky brzy vypracovala mezi naše nejlepší hudební tělesa. Fond lidových knihoven v kraji činí již více než 1.200.000 svazků, 414 osvětových besed spolu s desítkami závodních klubů pečuje o kulturní rozvoj našich pracujících. Významně se rozvíjí ochrana přírody i kulturních památek. Několikamilionovým nákladem jsme vybudovali olomoucké muzeum v ústav, přesahující běžná provinční měřítka.

Životní úroveň našeho lidu neustále roste. Průměrná dělnická mzda se v našem kraji zvýšila z 8.975 Kčs v roce 1949 na 14.853 Kčs ročně v roce 1958 a dále roste. Spotřeba základních potravin dnes daleko přesahuje spotřebu před válkou. Ještě výrazněji roste u nás prodej průmyslových výrobků. Dnes máme v kraji více než 20.000 televizních přijímačů, jen v roce 1958 bylo v kraji nakoupeno 3499 motocyklů, 1012 aut, 10.430 radiopřijímačů, 4456 ledniček. Výše vkladů se proti roku 1954 více než ztrojnásobila. Naše zdravotnická služba je z nejlepších na světě. Jen od roku 1957 bylo dáno do užívání v Olomouci 1054 bytových jednotek a v letošním roce k nim přibude dalších 341.

Co umožnilo, soudružky a soudruzi, tyto naše úspěchy? Odkud se berou zdroje takové nezměrné síly? Není v tom nic nadpřirozeného. Ukazuje se jenom, jaký tvůrčí potenciál se skrývá v masách pracujících. Když odstraněním vykořisťovatelského systému byly zrušeny zábrany, které tuto sílu lidu potlačovaly, vytryskla plným proudem a vytvořila v krátké době dílo obrovského rozsahu i hodnoty. Tvůrčí iniciativa pracujících, jejich postoj hospodářů své země to je, z čeho vyrostlo dílo těchto patnácti let.

Dvou předpokladů tohoto rozvoje je však třeba si všimnout. Je to v první řadě rozhodující pomoc sovětského lidu, která dala na počátku těchto patnácti let vznik naší nové svobodě, která umožnila svou záštitou vítězství pracujícího lidu nad reakcí a která i při výstavbě socialismu vedla každý náš krok vpřed. Jen v těsné družbě se Sovětským svazem a v nerozrušitelném svazku celého socialistického tábora jsme mohli dojít tam, kde jsme dnes. Proto, soudružky, a soudruzi, nikdy nezapomeneme těch patnácti set pěti padlých sovětských vojáků, kteří odpočívají na olomouckém hřbitově. Naše přátelství se sovětským lidem, posvěcené jejich krví, je věčné.

A druhou rozhodující okolností, která určovala naši vítěznou cestu k socialismu, je naše pevná, jednotná, leninská Komunistická strana Československa. Dvacetpět tisíc svých členů položila naše strana na oltář vlasti v boji proti fašistickým okupantům. Vedla náš lid v národně demokratické revoluci v roce 1945 a dovedla jej získat i pro slavné Únorové vítězství. Moudře a prozíravě jej pak provedla tímto obtížným obdobím přechodu k socialismu. Umožnila to její pevná jednota a neochvějná věrnost zásadám marxismu-leninismu. To jsou, soudružky a soudruzi, nejdůležitější podmínky i naší další cesty, tentokrát již cesty ke komunismu.

Vytyčili jsme si pro nejbližší období pěti let smělé úkoly. Po splnění našeho třetího pětiletého plánu předstihneme celý kapitalistický svět. Pro toto splnění si zjednáваме předpoklady řadou opatření, především reorganizací územní správy. Naše město a okres se stává součástí nejdůležitější naší průmyslové oblasti, Severomoravského kraje. Naše nová ústava dá možnost ještě rozsáhlejšímu rozvoji tvůrčí iniciativy našeho lidu. Na plnění všech těchto úkolů se budeme i my významně podílet. Značně se rozšíří výroba i našich olomouckých podniků. Uvedme jenom další výstavbu Farmakonu. Na úrodné Hané ještě více než kdekoli jinde je nejdůležitějším úkolem třetí pětiletky zajistit podstatné zvýšení zemědělské výroby a její přechod na skutečně velkovýrobní formy. Jen tak se nám podaří splnit smělý úkol zvýšit zemědělskou výrobu proti roku 1957 o celou třetinu. Na území bývalého Olomouckého kraje bude v třetí pětiletce postaveno 11.788 bytů. Jen v roce 1965 postavíme skoro tolik bytových jednotek jako za tři roky 1957—1959. V Olomouci vyroste první etapa nového sídliště Třetí pětiletky Na chmelnici a začne se s výstavbou nové hlavní třídy v tak zvaném přednádražním prostoru. Ještě v letošním roce bude otevřena další nová škola v tomto prostoru a k ní přibudou školy další.

Smělé perspektivy jsme si vytyčili, soudružky a soudruzi. Máme však všechny předpoklady pro to, abychom je splnili. Musíme si být stále vědomi, že to není jen naše vnitřní záležitost, že plněním svých plánů se významně účastníme v zápase o světový mír a o vítězství socialismu na celém světě. Celým srdcem a vší svou vahou stojíme za Sovětským svazem a soudruhem Chruščevem při jednání o mír. Jsme přesvědčeni, že mír na světě zvítězí a že není již daleko doba, kdy ve světové soutěži socialismu a kapitalismu socialismus zvítězí i ve světovém měřítku. Na to myslíme při oslavách našich vítězných patnácti let: aby brzy stejně jako my dnes mohli i dělníci a všichni pracující na celém světě oslavovat své vítězství.

Čest a sláva všem, kteří za toto vítězství položili životy!

Čest a sláva všem, kteří je prací svých rukou i hlav vybojovali!

Ať žije Sovětský svaz, záštita naší další cesty ke komunismu!

Ať žije Komunistická strana Československa, inspirátorka našich vítězství!

Vpřed za dovršení výstavby vyspělé socialistické společnosti v naší vlasti, směle kupředu na cestu ke komunismu!

Projev tajemníka OV KSČ v Olomouci s. Frant. Srdínko při zahájení výstavy „15 let na cestě k socialismu“ v olomouckém muzeu dne 15. května 1960.

Výklad o současné situaci města, které je jedním z nejstarších politicko-hospodářských a kulturních středisek v českých zemích, vyžaduje, abychom se aspoň stručně vrátili do jeho *historie*. To nám objasní mnohé souvislosti vývoje města až do dnešní doby.

Je nepochybné, že k založení Olomouce a k jeho rostoucímu významu přispěla mimořádně výhodná poloha. Město bylo zřízeno na vhodném brodu přes řeku Moravu. Průsečník obchodní cest mu dal strategickou polohu z hlediska vojenského, což mu předurčilo od XVII. století funkci pevnosti. Tyto podmínky, společně ještě s dalšími vlivy, působily však v minulé době k omezení hospodářského vývoje města.

V polovině XVII. století postihla Olomouc švédská okupace s katastrofálními následky. Počet obyvatel poklesl asi na tisíc osob. Všechna šlechta i zemské úřady přesídlily do Brna a město se stává hromadou zřícenin. Tím Olomouc upadla a nenabyla již nikdy svého dřívějšího postavení v zemi. Hlavním městem Moravy zůstává už trvale Brno.

Když pak Marie Terezie rozhodla vybudovat z Olomouce pevnost, znamenalo to pro město zabrzdění hospodářského vývoje na více než 100 let. Město se zmenšilo, dochází k úpadku olomoucké university, Olomouc postupem ztrácí ráz živého města a dostává se mu smutné úlohy pevnostního vězení. V pozdější době za císaře Františka Josefa je Olomouc degradována na rakouskou garnisonu, chráníci bezpečnost císařského veličenstva, zatím co v Praze a jiných českých městech hřmí již revoluční písně.

Zrušením hradeb ve druhé polovině 19. století odpadl sice hlavní brzdicí moment, ale přesto k nijak radikálnímu obratu ve vývoji města nedochází. Totéž platí o období první republiky. Průmysl se přímo ve městě nejen nerozšiřoval, ale naopak v průběhu hospodářské krise došlo k uzavření řepčínských oceláren a k omezení provozu v celé řadě jiných závodů.

Německá okupace znamenala úplnou stagnaci v rozvoji města, které mělo podle úmyslu německého velení v poslední fázi války ještě jednou sehrát roli pevnosti. Avšak vítězný postup Sovětské armády překazil plány nacistů, kteří už neměli dosti sil a času postavit se v Olomouci na větší odpor. Přesto však škody způsobené nacisty byly rozsáhlé. Nebyly to jen škody v důsledku bojů, ale i svévolné ničení mostů, zničení starobylého olomouckého orloje na radnici a různých jiných objektů a zařízení.

Celý tento vývoj Olomouce zanechal neblahé pozůstatky v rozvoji města až do dnešních dob. Přesto však dochází *po roce 1945 a zvláště po r. 1948 k velikému politickému i hospodářskému růstu Olomouce.*

V uplynulých 15 letech se Olomouc stala správním střediskem důležitého kraje státu. Stává se z ní politické, správní, průmyslové a kulturní centrum kraje. V r. 1954 dochází ke zrušení bývalého Jednotného národního výboru, který spravoval město i přilehlý okres Olomouc-venkov, a byl vytvořen Městský národní výbor.

V souvislosti s dalším vývojem průmyslu a kultury dosáhlo naše město zhruba přes 76.000 obyvatel. Rozšířením průmyslu a služeb dochází k růstu zaměstnanosti, takže dnes je ve městě přes 40 tisíc pracovních příležitostí.

Na úseku průmyslu došlo k výstavbě, nebo k podstatnému rozšíření závodů Železáren Petra Bezruče, TOS, PREFA, Moravských železáren, Farmakonu, byla vybudována teplárna, vozovny ČSAD a řada dalších závodů byla rozšířena a zmodernizována. Výroba v podnicích se zněkolikanásobila. Tak v závodě TOS, jehož výrobky se vyvážejí do 57 států, se zvýšila desetkrát.

Na úseku bytové výstavby bylo vybudováno přes 4 tisíce nových bytů, řada bytů byla rekonstruována, zlepšilo se zásobování vodou a plynem, byla zlepšena kanalizace, byl vybudován hlavní sběrač v Lidické ulici.

Vybudovali jsme nové mosty: jako první hacisty zničený most přes řeku Moravu na třídě Osvobození, v poslední době pak most přes rameno řeky Moravy u hotelu Palác. Dále byly vybudovány nové lávky, zlepšena komunikace a v poslední době se zabýváme zlepšením veřejného osvětlení. Značné náklady byly vynaloženy na generální opravy, údržbu, čištění města, úpravu sadů apod.

Na úseku městské dopravy byly vybudovány v plném rozsahu dvojkolejné tratě, prodloužena trať k nově zřízenému autobusovému nádraží ve Fierlingrově třídě, na Nové Ulici a do Pavloviček, nasazeny nové moderní vozy atd. Městský dopravní podnik přepraví ročně přes 42 mil. osob.

Také na úseku místního hospodářství byl za uplynulé období vykonán velký kus práce. Především v péči o potřeby obyvatelstva našeho města. Byly vystavěny nové moderní lázně, zřízeny suširny, rychloprádelny, sběrný. Služby podniků místního hospodářství jsou přes určité nedostatky lepší.

Výstavba socialismu však nepřináší jen růst hmotné životní úrovně a zlepšení zdravotní péče. Neméně důležité je i zabezpečení růstu vzdělání a kulturnosti všech občanů. XI. sjezd Komunistické strany Československa nám uložil dovršit kulturní revoluci. I v této oblasti jako na všech ostatních úsecích je patrný pronikavý růst. Zvýšil se počet žáků na všech školách. Jen za poslední čtyři roky přibýlo 31 tříd, v mateřských školách 10 oddělení. Tento vzrůst přinesl nepříznivý důsledek v tom, že se projevil nedostatek učebního prostoru a bylo nutno vyučovat na směny. Postupně se však tento stav zlepšuje výstavbou nových škol. Kromě moderní mateřské školy na d'Orsayově ulici, postavené již před 10 lety, byla v r. 1956 vybudována 19třídní škola v Hejčíně. V r. 1958 byla provedena v akci Z přístavba 8leté střední školy na Povlu a byla vybudována mateřská škola ve Chválkovicích. Další zlepšení přinese výstavba 23třídní školy v Nových Hodolanech, která si vyžádá nákladu přes 8 mil. Kčs. Staví se mateřská škola u Bystřičky a na třídě Míru. Náklady na školství a kulturu silně stoupají. V r. 1959 si vyžádal tento úsek nákladu přes 45 mil. Kčs.

Největším přínosem pro Olomouc je, obnovení university. Kromě adaptací starších budov pro vlastní školu i koleje byla pro ni v posledních letech vybudována rozsáhlá moderní budova teoretických ústavů. Také první část nových kolejí na Leninově třídě je již v provozu, druhá část se dostavuje.

Významným prostředkem výchovného působení je socialistické umění, kultura a osvěta. V našem městě bylo vybudováno Nové divadlo v Hodolanech, vyhořelé v r. 1953, Letní divadlo v rámci akce Z, několikamilionovým nákladem byly adaptovány rozsáhlé budovy pro muzeum a galerii. Státní dotace na divadlo činí 6 mil. Kčs. Dobrých výsledků dosahuje Mor. filharmonie, vzniklá již v roce 1945, i olomoucká kina, zejména kino Pohraniční stráž, které bylo nově upraveno a vybaveno širokouhlou projekcí s plastickým zvukem.

Ve městě byla také v uplynulém období vybudována některá tělovýchovná zařízení, zejména Zimní stadión a v poslední době Spartakiádní stadión, kde se očekává na krajské spartakiádě účast 42 tisíc cvičících.

Velký rozvoj zaznamenalo i naše zemědělství. Na místě velkého počtu drobných zemědělských usedlostí, pracuje dnes na území města 7 JZD. V r. 1957 bylo i na posledním obvodu v Černovíře JZD založeno. Procento socializace dosáhlo již 90,6 % a v JZD pracuje 360 družstevníků. Zvyšuje se jak živočišná, tak i rostlinná výroba. Družstva se učí lépe hospodařit. To vše umožnilo, aby naše město bylo vždy v prvních řadách v plnění dodávek rostlinných i živočišných produktů.

Vycházející ze zkušeností a práce za uplynulých 15 let, stanovil Městský národní výbor hlavní cíle třetího pětiletého plánu v našem městě.

Na úseku socialistického průmyslu dojde v průběhu třetí pětiletky k výstavbě nových závodů, po případě k rozšíření a rekonstrukci závodů stávajících. V letech 1961—1963 bude dokončena výstavba teplárny na nynějším jejím území, která si vyžádá nákladu 66 mil. Kčs. Z toho stavební práce budou činit 17 mil. Kčs.

Moravské železářny započnou v prvních letech třetí pětiletky s výstavbou slévárny na temperovanou litinu nákladem 150 mil. Kčs. V závodě dojde k podstatnému rozšíření stavu pracovníků. Národní podnik Farmakon, který v průběhu druhé pětiletky zaznamenal mohutný rozvoj, rozšíří i během třetí pětiletky dále svůj závod o výroby vitaminu A a B. Rozšíření tohoto závodu si vyžádá přes 29 mil. Kčs. Rovněž i v tomto závodě dojde k rozšíření zaměstnanosti. V r. 1964 bude zahájena výstavba nového masokombinátu s roční kapacitou 6 tisíc tun masa a masných výrobků nákladem 37 mil. Kčs a s dalším podstatným rozšířením pracovních příležitostí jak pro muže, tak i pro ženy. Těžba šterkopísku dokončí v r. 1961 výstavbu výroby expanditu a stavebních panelů, což podstatně přispěje k urychlení bytové výstavby nejen v městě, nýbrž i v okrese. Náklad bude činit 14 mil. Kčs. Závody Milo vzhledem k tomu, že životnost tohoto závodu byla prodloužena asi na 50 let, provedou rekonstrukci a modernizaci svého závodu nákladem 10 mil. Kčs.

V průběhu třetí pětiletky má být zahájena výstavba nové mlékárny a pekárny. Kromě toho Městský národní výbor požaduje, aby do třetího pětiletého plánu byla zařazena také výstavba nového obchodního domu nákladem asi 15 mil. Kčs, velkého hotelu nákladem 8 mil. Kčs, výstavba družstevního domu služeb na Lidické třídě a kulturního domu ROH. Počítá se dále s celou řadou drobnějších rekonstrukcí a menších investic.

Na úseku místního hospodářství dojde v průběhu třetí pětiletky k dalšímu značnému rozšíření a rozvíjení služeb, zvýšení plánu pracovníků, výkonů i k dalšímu rozvoji jednotlivých podniků. Na úseku investiční výstavby dojde v r. 1963 k výstavbě čistírny a prádelny nákladem 7.900 tis. Kčs. U prádelny má být i barvírna, stejně jako i u čistírny. V důsledku dostavby teplárny dojde ke zrušení nynějších autoopraven v budově bývalé koželužny a dojde k výstavbě nových autodílen na Novém Světě nákladem 13 mil. Kčs. Výstavba bude zahájena již v roce 1961. Hospodářský podnik vystaví během třetí pětiletky nové skleníky na výrobu zeleniny nákladem 4,5 mil. Kčs. Ke konci třetí pětiletky dojde též u městského dopravního podniku k výstavbě nového dopravního závodu nákladem 16 mil. Kčs. Podniky místního hospodářství provedou mimo to pro zajištění kvalitnějších, rychlejších a lepších služeb řadu opatření po stránce stavebního i strojního vybavení, které si vyžádají značných finančních nákladů.

V r. 1960 dochází ke změně v plánu akce Z, do které přechází i tak zv. akce T, tj. práce na tělovýchovných zařízeních. Celkem máme na tuto akci přes 9 mil. Kčs. Hodnota vytvořeného díla má činit skoro 23 mil. Kčs. Hlavní akcí bude zřízení koupaliště v Chomoutově.

Během třetí pětiletky budeme plnit usnesení ÚV KSČ vyřešit do roku 1970 bytový problém. V Olomouci bude postaveno 2.865 bytových jednotek, z toho formou družstevní přes 1.666. Nová výstavba během třetího pětiletého plánu bude prováděna v některých prolukách, v přednádražním prostoru a hlavně v sídlišti Třetí pětiletky směrem k Neředínu.

Z referátu náměstka předsedy MěstNV a předsedy městské plán. komise s. Frant. Kvapila na Muzejním čtvrtku 12. 5. 1960.

SEZNAM SOVĚTSKÝCH VOJÁKŮ, PADLÝCH NA ÚZEMÍ OLOMOUCKÉHO KRAJE

V prvních květnových dnech roku 1945 vrcholil mohutný svěřací pohyb, kterým Rudá armáda spolu s rumunskými a československými jednotkami krušila zbývající elementy německé branné moci v prostoru Olomouce. Na území pozdějšího Olomouckého kraje zahájily tento nápor jednotky druhého Ukrajinského frontu v prostoru mezi Kojetínem a Prostějovem dne 1. května, od 5. května pak pronikaly na toto území první jednotky čtvrtého Ukrajinského frontu ve směru na Šternberk, cílem obou pohybů byla Olomouc. (Bližší údaje s prameny viz V. Burian, *Boje v moravskoslezském prostoru a osvobození Olomouckého kraje roku 1945, Sborník Krajského vlastivědného muzea v Olomouci (SLUKO)*, B III/1955, str. 23n.)

Padlí příslušníci Rudé armády byli pohřbíváni již svými soudruhy v místních tratích obcí, v jejichž katastrech zahynuli, a to obvykle na návších, náměstích, poblíž pomníků padlých z I. světové války, u veřejných budov a na hřbitovech. Hroby byly označovány typickými rudě natřenými jehlancovitými pomníčky sbitými z desek nebo narychlo z přitesaného trámce, zakončenými pěticípou hvězdou. Jména pohřbených byla napsána na dřevěné desce nebo na papíře, vloženém do zaskleného rámu. Výjimečně se objevovaly i fotografie.

Brzy byli padlí rudoarmejci postupně sváženi na centrální čestná pohřebiště. Do Olomouce na ústřední hřbitov byly mrtvoly převáženy již v listopadu 1945, svoz pak probíhal do února 1946. Např. v Čelčicích byli mrtví exhumováni ve dnech 2.—4. února 1946 a 5. února převezeni do Olomouce. Z okolí Kojetína (Kojetín, Tvorovice) byli převezeni 6. února, dále v r. 1946 z Bušina, Bludova, Brodku u Přerova atd. Výjimečně byli padlí rudoarmejci z Rýmařova převezeni v r. 1946 do Ostravy, z Moravského Berouna do Krnova. Příslušníci rumunské armády byli sváženi až v r. 1951 do Brna, a to z Tvorovic 4. prosince, téhož dne byli exhumováni rumunští vojáci v Čelčicích.

Seznam padlých sovětských vojáků byl sestaven ze tří hlavních pramenů:

1. Základem je „*Seznam příslušníků RA pohřbených na čestném oddělení kom. hřbitova v Olomouci*“, uložený na správě hřbitovů a krematoria „Služba veřejnosti“, Riegrova 21, Olomouc. Nelze zjistit, kdy přesně byl tento seznam pořízen, z různých znaků (papír apod.) je možno soudit, že jde o nejstarší seznam, který sloužil za základ dalším opisům.
2. Ze záznamů Okresního vlastivědného muzea ve Šternberku, jehož správce s. Josef Valíček shromáždil relativně úplný přehled o padlých sovětských vojácích na okrese Šternberk. Ze 343 číselně zachycených jsou známy jmenové údaje ovšem jen asi u 80. U několika (asi u 10) jsou zachovány ve šternberském muzeu původní náhrobky nebo náhrobní nápisy.
3. Z výsledků dotazníkové akce, provedené Studijním a lidovýchovným ústavem kraje Olomouckého — Krajským muzeem v roce 1955 (zn. 1556-55/Bn z 16. 5. 1955). Byly rozeslány dotazníky na všechny obce Olomouckého kraje, z nichž se vrátilo zodpovězených 285 (včetně negativních odpovědí). Materiál dotazníkové akce je uložen ve sbírkách vojenského oddělení olomouckého muzea, kde je také původní náhrobní nápis s fotografií npor. Šmidta (pol. 412) a náhrobek vojína Majorčika (pol. 230).

Ve všech pramenech je velká spousta nepřesností a zkomolenin, vzniklých při nesprávném čtení a přepisech. V seznamu správy hřbitovů se taky řada jmen vyskytuje dvojmo. Řada jmen je také neúplných (jen křestní jméno nebo jméno otcovské, chybí příjmení). Konfrontací z různých pramenů se v několika případech podařilo dojít ke správnému (nebo aspoň k pravděpodobnému) znění — jako příklad uvádíme pol. 412 „*npor. Šmidt Bruno Jakovlevič*“, kde přesné znění můžeme zjistit z původního náhrobního nápisu. Přitom v seznamu je uveden jako „*npor. Bruno Ja.*“, křestní jméno je tedy vydáváno za příjmení. A dokonce takto nesprávně je jméno uvedeno i na náhrobku na olomouckém hřbitově.

U všech jmen byla také provedena jazyková revize. Provedli ji s nevšední ochotou pracovníci katedry slovanské filologie filosofické fakulty Palackého university kand. filol. věd. dr. Helena Křížková a vedoucí katedry univ. prof. dr. Isačenko. Co bylo možno, bylo doplněno a opraveno. Je ovšem třeba říci, že ve většině případů bylo skoro nemožné dojít ke správnému znění, většinou nejde o víc než o dohad. Řada případů pak zůstala zcela nejasná a jde o nesporné zkomoleniny. V některých případech je označujeme otazníkem v hranaté závorce za jménem. V hranatých závorkách jsou uvedeny také všechny dodatky a rekonstrukce, v nejistých případech ještě s otazníkem. Přímou opravu byly jen některé zjevy více méně formálního charakteru, hlavně přepis. V seznamu je zásadně použito (kromě případů zcela nejasných) vědeckého přepisu. Jména jsou seřazena podle české abecedy.

Rekonstruované znění je obvykle uvedeno vedle zkomoleného znění původního (kromě případů, které se jeví jako nesporné). Je-li rekonstruované znění podle našeho názoru pravděpodobné, uvádí se na prvním místě a původní znění teprve za ním. Uvádějí-li dva prameny různé znění a není-li možno mezi nimi rozhodnout, uvádějí se znění obě, druhé v kulaté závorce.

Jak již bylo uvedeno, převážná většina jmen pochází ze seznamu pohřbených na olomouckém hřbitově. Údaje správy hřbitova uvádějí, že je zde pohřbeno celkem 1505 padlých, z toho 1435 ve společném hrobě a 70 důstojníků v jednotlivých hrobech se jmény. Kromě toho jsou 4 vojáci pohřbeni u Památníku sovětské armády v Čechových sadech (pol. 109, 260, 264, 446). Lze předpokládat téměř s jistotou, že nová jména, v seznamu hřbitovní správy neuvedená, která pocházejí z pramenů 2. OVM Šternberk (pol. 12, 54, 62, 92, 251, 255, 258, 286, 353, 361, 427, 439, 475, 476, 478, 479, 482 — celkem tedy 17 jmen) a 3. dotazníková akce SLUKO (pol. 125, 141, 192, 294, 365, 413, 441, 454, 490 — celkem 9 jmen) patří padlým, kteří byli také svezeni na olomoucký hřbitov. V jednotlivých případech ovšem mohlo dojít k omylu, protože do Olomouce byli svezeni pouze rudoarmejci, padlí v boji a zemřelí na zranění v boji utrpěná. Ubití a zemřelí zajatci zůstali pohřbeni na původních místech v jednotlivých obcích. Při zjišťování jmen a počtu mohlo samozřejmě dojít k záměně.

Sumární rekonstrukce o počtu padlých jsou vesměs velmi obtížné a lze o nich říci s konečnou platností, že zjištění spolehlivého čísla na daném území je nemožné. Relativně spolehlivé údaje jsou z okresů Šternberk (343 padlých) a Bruntál (804). Statistika olomouckého hřbitova udává počet pohřbených 1505 + 4, avšak toto oficiální číslo nelze jistě považovat za přesné ani úplně pro celou sledovanou oblast z různých důvodů: zkresluje je možnost pohřbů ponechaných v terénu ve starých hrobech, převozy za exhumace do jiných ústředních pohřebišť a naopak skutečnost, že do Olomouce byly provedeny svozy z mimokrajových oblastí.

Následující tabulka je pouze pokusem o zachycení počtů padlých podle obcí. Byla sestavena podle čísel ze zmíněných dotazníků a hřbitovního seznamu, který v tomto směru ve srovnání s celkovým číslem trpí značnou neúplností. Skutečnost, že naše tabulka zahrnuje zhruba polovinu úhrnného počtu, je dů-

kazem toho, že hlavní nedostatek této práce spočívá v nezodpověděných dotaznících a neúplných informacích místních kronikářů a ostatních činovníků národních výborů, kteří naše dotazy zodpovídali. Domníváme se, že tato práce se stane podnětem k dalšímu a odpovědnějšímu soupisu, který ovšem nebude možný bez spolupráce nejširšího okruhu spolupracovníků.

Okres Olomouc		Klopotovice	1	Hradčany	5
Olomouc	90	Křenovice	1	Kokory	1
Bělkovice	24	Měrovice n. H.	2	Prosenice	1
Blatec	1	Němčice n. H.	3	Radslavice	1
Dolany	9	Nezamyslice	7	Rokytnice	5
Doloplazy	13	Obědkovice	4	Stará Ves	1
Dub n. Mor.	2	Pivín	6	Okres Rýmařov	
Holice	4	Skalka	1	Rýmařov	14
Kozlov	1	Těšice	1	Arnoltice	2
Pohořany	1	Tištín	9	Okres Šternberk	
Samotičky	1	Tovačov	7	Šternberk	44
Sv. Kopeček	4	Tvorovice	14	Bohuňovice	9
Toveř	2	Víčeměřice	13	Dětrichov	23
Tučapy	1	Okres Litovel		Hnojice	27
Velká Bystřice	5	Litovel	1	Lašťany	2
Véska	3	Bílá Lhota	1	Medlov	2
Okres Bruntál		Bouzov	1	Mladějovice	3
Mor. Beroun	6	Brodek u Konice	1	Mor. Húzová	8
Okres Hranice		Cholina	1	Želechovice	5
Hranice	7	Jesenec	1	Okres Šumperk	
Bělotín	1	Králová	2	Šumperk	8
Dub	1	Ludmírov	13	Bludov	14
Horní Netčice	1	Náklo	2	Branná	1
Jindřichov	3	Pěnčín	2	Dol. Studénka	1
Lipník n. Beč.	7	Pňovice	9	Hanušovice	3
Potštát	3	Tři Dvory	1	Chromč	2
Skalička	1	Vilémov	1	Jindřichov	1
Soběchleby	1	Okres Prostějov		Okres Zábřeh	
Špičky	4	Prostějov	7	Březenský Dvůr	1
Velký Újezd	4	Brodek	7	Bušín	2
Okres Jeseník		Čechovice	10	Dlouhomilov	1
Vidnava	1	Celechovice n. H.	1	Dubicko	7
Okres Kojetín		Hluchov	1	Hoštejn	1
Kojetín	2	Kelčice	10	Jedlí	2
Čelčice	18	Koberice	1	Klopina	8
Dobromilice	20	Kostelec n. H.	1	Leština	16
Doloplazy	9	Krasice	2	Lukavice	3
Dřevnovice	5	Ondratice	40	Lupěné	1
Hruška	4	Žešov	1	Rovensko	1
Ivaň	24	Okres Přerov		Sudkov	13
Klenovice n. H.	18	Přerov	6	Třeština	1
		Brodek u Př.	2		
		Císařov	1		

Vedle toho nutno zaznamenat ještě některá místa z krajů Brněnského a Ostravského, z nichž byli padlí rudoarmejci soustředěni do Olomouce; jejich přehled uvádíme spíše okrajově, pro dokreslení obrazu o celkovém stavu pohrbů v kraji.

Kraj Brněnský

Jevíčko, okres Svitavy	3
Moravská Třebová	10
Svitavy	10

Kraj Ostravský

Spálov, okres Vítkov	3
----------------------	---

Na doplnění uvádíme ještě zjištěné údaje o padlých rumunských vojácích. Dotazníková akce přinesla tyto údaje o počtu padlých:

Okres Kojetín		Tvorovice	1	Okres Prostějov	
Kojetín	40	Vitčice	2	Biskupice	2
Čelčice	11	Okres Zábřeh		Hluchov	7
Ivaň	4	Leština	1		
Klenovice n. H.	12				

Celkem tedy zjištěných 80 padlých rumunských vojáků, kteří jsou dnes většinou pohřbeni v Brně. Jména byla zjištěna u 10 z nich:

1. Bochoneu Zaes, —, —, Leština, —
2. Freau Olisam, —, —, Čelčice, 7/5
3. Kartla Gheorge, —, —, Čelčice, 8/5
4. Marén Joan, —, —, Čelčice, 7/5
5. Neret Sir, —, —, Čelčice, 8/5
6. Neunescut, —, —, Čelčice, 8/5
7. Precup Tosán, kpt., —, Čelčice, 7/5
8. Stanislav (příjmení neznámo), —, —, Tvorovice, —
9. Traian Zachar, —, —, Čelčice, 8/5
10. Ungureau Nicoiei, kpt., —, Čelčice, 5/5

I zde jde ovšem pravděpodobně o různě zkomolená jména. Jazyková revize provedena nebyla.

O příslušnících československé jednotky, která se také zúčastnila bojů na území Olomouckého kraje, zatím údajů není. Pouze v Tvorovicích je zachycen 1 padlý slovenské národnosti:

Jaroslav (příjmení neznámo), —, 24/4 1914 Zlaté Moravce, Tvorovice, —

Václav Burian — Vladimír Jochman

СПИСОК СОВЕТСКИХ СОЛДАТ, ПАВШИХ НА ТЕРРИТОРИИ ОЛОМОУЦКОГО КРАЯ.

Город Оломоуц и северная Моравия (бывший Оломоуцкий край) были освобождены в последние дни войны (Оломоуц 8 мая) войсками 2-го и 4-го украинского фронта. Павших советских солдат позже свезли в Оломоуц и похоронили, большей частью в общей могиле, на оломоуцком центральном кладбище. По данным управления кладбища их здесь похоронено всего 1505. Установить фамилии — по спискам управления кладбища и по другим источникам — удалось лишь у 491 человек. Список павших был подвергнут языковому пересмотру, реконструированное звучание приведено в квадратных скобках. Всё же фамилии остаются часто неточными, это в ряде случаев фамилии с первого взгляда искажённые, которые не удалось расшифровать. В списке приводятся следующие данные, насколько они могли быть установлены: фамилия, имя и отчество; должность; год рождения; место и дата смерти (в нескольких случаях тоже место рождения или местопребывание). Фамилии приводятся по порядку чешского алфавита. В последующей части статья даёт цифры о павших на территории Оломоуцкого края по месту смерти. Эти данные, разумеется, также неполные. В заключении дополнительно приводятся данные о павших румынских солдатах.

Список представляет собой небольшое проявление нашей благодарности к героической советской армии-освободительнице и нашей любви к советским людям.

ВЕЧНАЯ СЛАВА ВОИНАМ КРАСНОЙ АРМИИ, ПАВШИМ В БОЯХ
ЗА ЧЕСТЬ И НЕЗАВИСИМОСТЬ СОВЕТСКОЙ РОДИНЫ
И ОСВОБОЖДЕНИЕ СЛАВЯНСКИХ НАРОДОВ ОТ ФАШИЗМА

ČEST A SLÁVA VOJÍNŮM RUDE ARMÁDY, PADLÝM V BOJI
ZA ČEST A NEZÁVISLOST SOVĚTSKÉ OTČINY
A OSVOBOZENÍ SLOVANSKÝCH NÁRODŮ OD FAŠISMU

Nápis na pomníku sovětských vojáků na olomouckém hřbitově

1. Abramov Micha[i] Ivanov[ič], —, —, Brodek u Nezamyslic, 4/5
2. Adamenko H. [N.?), —, 1930 (1929), Olomouc-Nová Ulice, 29/7
3. Afonin Petr Vasiljevič, ml. por., 1920, —, —
4. Aksanov Petr Ivanovič, —, 1914, Pňovice, 7/5
5. Aleksandr Petr Vasiljevič, serž., —, Spálov, —
6. Aleksejev Aleksandr Konstantinovič, kpt., —, —, —
7. Alijev (Alejev) A. M., —, —, Čelčice, 8/5
8. Alijev Nazar Stanali —, —, Pivín, 5/5
9. Anan'jev Petr Jakovlevič, por. (st. por.), 1917, —, 4/5
10. Anatolin Vasilij, kpt., —, —, —
11. [Andrej?] Ondrej [? — ? Andrej?], —, 1918, Čechovice, 8/5
12. Andrušenko[-rju-?] Stepan Jakovlevič, st. serž., —, Klenovice, 3/5
13. Antonjuk Ivan Timofejevič, —, 1897, Bohuňovice, —
14. Aristov Nikolaj Nikolajevič, —, —, Olomouc-Černovír, 24/5
15. Arnes Ivan, —, —, Kozlov, 8/5
16. [Av[v]akumov] Evakumov? N. N., —, —, Olomouc-Černovír, 14/5
17. Babica Stepan, —, —, Klenovice, 2/5
18. Babkin Viktor Ivanovič, —, 1925, Pňovice, 7/5
19. Barakiv N., —, 1914, Klenovice, 4/5
20. Baranov, —, —, Olomouc-Černovír, 31/5
21. Baranov Aleksandr Jakovlevič, serž., —, Šternberk, 9/5
22. Barvinov Stepan, kpt., —, —, —
23. Batalin Demid, —, 1926, Dolany, 3/5
24. [Bazarenko?, Na-?] Wazarenko L., —, Klenovice, 5/5
25. Bel[j]ajev F. M., st. serž., 19?1, Obědkovice, 5/5
26. Belockij Vasil Aleksejevič, —, 1908, Skalka, 5/5
27. [Berbadze?] Berbsdz Klim[emt] Ivanovič, —, —, Doloplazy 5/5
28. Bogačev Fedor L., serž., 1918, Velká Bystřice, 7/5
29. Bolžnik, —, 1914, Čechovice, 8/5
30. Bondarenko, gard. por. (st. por.), —, —, —
31. Boreckij Filipp Stepanovič, —, 1907, Hrušky, 3/5
32. Borisov Aleksandr Fedor[ovič], st. serž., 1915, Klenovice, 3/5
33. [Borisovič?] Boričovič Ivan [? Ivan B-ovič — ?], —, —, Pěčín, 6/5
34. [Borodin?] Bopodin Ivan Marianovič, serž., 1912, Dolany, 7/5
35. Bortnjuk Ivan Pantelejevič, —, —, Olomouc, 6/6
36. Bučkin Ivan, —, 1922, Hranice, 8/5
37. Bugajev Micha[i] Stepanovič, —, —, Děřichov, 10/5
38. Burjakin Ivan Fedorovič, —, 1917, Těšice, 30/4
39. Burnusov Aleksej Sergejevič, mjr., —, —, —
40. Butov Andrej, —, 1923, Spálov, —
41. Cigelňikov Petr Ivanovič, —, —, Olomouc, 11/7
42. Cteblanko [Ste-?] Jelena Petrovna, —, 1923, Bílá Lhota, 9/5
43. Cugulja Vasilij Sergejevič, —, —, Pivín, 5/5
44. Cvetkov Fedor Kuzmič, —, 1920, Šumperk, 24/7
45. Čantula Nikolaj, —, 1912, Lipník nad Bečvou, 18/7
46. Čaturjan Arner, —, —, Tišín, 3/5
47. Čekanov Pavel Ivanovič, por., —, —, —
48. Čemel(Čenel) A. M., —, —, Šternberk, —
49. Čer[el] misin Vlad[imir] Ivanovič, —, —, Šternberk, 9/5
50. Černičuk Dimitrij Stepanovič, —, 1900, Dobromilice, 4/5
51. Čibotar [Čebotar'?] Jakov, —, —, Olomouc, 8/5 (9/5)
52. Čup (Čub) A. P., st. serž., —, Šternberk, 7/5
53. Daniljan P. C., —, —, Klenovice, 4/5
54. Dedovik Vasilij Petrovič, —, 1924, Bohuňovice, —
55. Dement[j]ev Aleks[andr], —, —, Dubicko, —

56. Demjanuk Micha[i]l, —, —, Čechovice, —
57. Denisov Ivan Nikolajevič, —, —, Olomouc-Černovír, 16/5
58. Denši Aleksej Jegor[ovič], —, —, Nezamyslice, 4/5
59. Diakov J. N., —, 1906, Klenovice, 5/5
60. Dmitrij Nikolaj Semenovič, [Semenovič Dmitrij Nikolaj[evič]?] —, —, Šumperk 21/5
61. Dobročevskij P. M., —, —, Dobromilice, 2/5
62. Dobrunov Ivan Nikolaj[evič], npor., 1915, Šternberk, —
63. Dolgov Ja. G., st. por., —, —, —
64. Dorodonov G. L., —, —, Klenovice, 5/5
65. Dorofejev Jakov, —, 1910, Hranice, 8/8
66. [Dovbuš?] Dobvuš M. A., —, —, Nezamyslice, 4/5
67. Dremljuk P. D., —, —, Nezamyslice, 4/5
68. Družinin Jemel'jan Ivanovič, kpt., 1915, —, —
69. Dubkov Sergej Pavlovič, —, —, Hradčany, 5/5
70. Dugin Ivan Michajlovič, —, 1924, Lipník nad Bečvou, 17/6
71. Durnev Ivan Michajlovič, mjr., —, —, 12/5
72. Dušambin Fedor, —, 1915, Lipník nad Bečvou, 11/5
73. Džirajev M. N., —, —, Dobromilice, 2/5
74. Ero v [Jerov?] (Epov) Georgij Michajlovič, ml. por., 1923 (1920), —, —
75. Fatocho Falgar, —, 1924, Čelechovice, 7/5
76. Fecko Ivan, —, 1921, (1927), Dětřichov, 10/5
77. [Fedorov?] Federov Timofej Sergejevič, —, —, Pivín, 5/5
78. Fedorovič Petr [? Petr Fedorovič-?], —, —, Chromeč, 8/5
79. Filip [p]lenko A. Z. (žena), —, —, Svitavy, —
80. Frolov M. (A.) P., —, —, Šternberk, 8/5
81. Gajdaj N. (M.) G., —, —, Olomouc, 8/5 (27/5)
82. Galescian Simbat Michajlovič, —, —, Dobromilice, 2/5
83. Gapurov (Gapyrov), st. por., —, Kokory, 8/5
84. Gejko Pavel, —, 1915 (Rostov?), Jindřichov, 7/5
85. Genželo P., —, 1900, Klenovice, 5/5
86. Gerbejdzemskij Alijev, partyzán, —, Vel. Újezd, 2/4, [4/2?]
87. Gervičenko, —, —, Klenovice, 5/5
88. Gervičevskij, —, —, Klenovice, 3/5
89. Gluchar' Iv[an] Iv[anovič], serž., Olomouc-Černovír, 12/5
90. Glucharev Ivan Ivanovič, st. por., —, —, —, —
91. Gokonov Ivan Semenov[ič], —, —, Cholina, 11/5
92. Golcev Vlad[imir], —, —, Hnojice, —
93. Golovadenko Akim Antonovič, —, —, Křenovice, 7/5
94. Golovajev Pavel Nikolajevič, —, —, Pivín, 5/5
95. Gorin Aleksandr Aleksejevič, —, 1922, Dětřichov, 10/5
96. Gridčín Ivan Nikolajevič, —, —, Dětřichov, 10/5
97. Gryník Klim[ent] Petrovič, serž., 1910, Nezamyslice, 2/5
98. [Gubejev?] Gubeov Vasilij Vasil'jevič, starš., —, Doloplazy, 5/5
99. Gun'ko Ivan Petrovič, —, —, Dobromilice, 5/5
100. Gunžula I. I., —, —, Dobromilice, 2/5
101. Guse(j)nov Izmail, st. por., —, Dětřichov—Renoty—Uničov, 10/5
102. Guštin Nikolaj Timofejev[ič], —, —, Dobromilice, 2/5
103. Gvardešvili Šaliko (Šaltko) Čevrševič (Čeoržev) [?], —, —, Dětřichov, 10/5
104. Horobeon Feofan [?], —, 1906 (1905), Olomouc-Nová Ulice, 23/6
105. Chačik Arapedian Vardanovič, —, 1919, Olomouc-Nová Ulice, 25/9
106. Chairer [Chajret?] Akim, —, 1924, Čechovice, 8/5
107. Chamenov Munsar, —, —, Spálov, —
108. Chanov Selich Chanovič, —, 1911, Dobromilice, 1/5
109. Čilčevskij V. J., —, 1923 (Chotov, okr. Kijev), Olomouc, 8/5
110. Chomenko Ivan Andrejevič, st. por., 1918, —, —

111. Chrapčenko Maksim, —, 1918, Přerov, 20/6
112. Ibrašnov Burchan, —, 1921, Viceměřice, 30/5
113. Ignat'jev Ignat Aleks[ejevič], —, 1896, Třeština, —
114. Ignat'jevič, —, —, Čechovice, 8/5
115. Irogaj A. V., starš., —, Sternberk, —
116. Ivanec Fedor Stepanovič, —, 1912 (1917), Dětrichov, 10/5
117. Ivanov Aleksej Ivanovič, serž., 1915, Tučapy, 8/5
118. Jagaškin Petr, —, 1924, Němčice na Hané, 5/5
119. Jagozinskij Jevgenij Josifov[ič], —, 1910, Bělkovice, 7/5
120. Jakimčuk Pant[elej] Petr[ovič], —, Sternberk, 9/5
121. Jankov R. P., —, 1913, Klenovice, 4/5
122. Jarčakov Semen Vasil'jevič, —, —, Bělkovice, 5/5
123. Jarmomedov A. A., por. (ml. por.), —, —, —
124. Jarošenko Ivan Kirillovič, starš., 1911, Doloplazy, 1/5
125. Jatin Pavel Ivan[ovič], —, —, Leština, —
126. Jefremov Ivan Semenovič, mjr., 1903, —, —
127. [Jefremov?] Jeř Moref Vasilij Kirillovič, —, —, Olomouc, 8/5
128. Jegorov Micha[i]l Iv[anovič], —, —, Olomouc-Černovír, 13/5
129. Jegurko Vasilij Petrovič, —, —, Doloplazy, 5/5
130. Jenij (Enin[Jenin?]) Ivan Vasil'jevič, (gard.) st. por. (tankista), 1918, Tvorovice 3/5
131. Jepichin Ivan Jegorovič, —, —, Olomouc, 10/5 (8/5)
132. [Jermeljakov?] Grmeljakov Dimit[rij] Nikolajevič, —, 1924, Dolany, 8/5
133. Jermolenko Dimitrij Andrejevič, —, 1924, Prosenice, 2/6
134. Jeršov Ivan Grigor'jevič, por., 1923, —, —
135. Jevtuchov Vas[il] Sem[enovič], —, —, Olomouc-Černovír, 16/5
136. [Jevtušenko?] Auftušenko Nikolaj Gerasimovič, —, —, Bělkovice, 5/5
137. Josif Sergej Michajlovič (?), —, —, Toveř, 7/5
138. Jurčenko Andrej Lukič (Luk'janovič), —, 1899, Přerov, 2/7
139. Kabiskij (Kočíckij) Dimitrij Dimitrijevič, kpt., —, —, —
140. Kadimirovič, —, —, Mor. Třebová, 8/5
141. Kaleničenko Trofim, —, —, Jindřichov, —
142. Kalenin (Kalenij) Vasilij Je., por., —, —, —
143. Kalenkovič Ignat[ij] Grigor'[jevič], —, 1922, Bělkovice, 7/5
144. Kalimanov Ivan, —, 1920, Lipník nad Bečvou, 20/5
145. Kalinin Nik[olaj] Fed[orovič], serž., —, Sternberk, 9/5
146. Kamarikov Ivan [Il]larionovič, —, —, Dětrichov, 10/5
147. Kamelin Anatolij Vasil'jevič, por., 1923, —, —
148. Kanaška Nikolaj Vladislav[ovič], st. por., 1897, —, —
149. Kantomir [Kantemir?] Pavel, —, —, Dubicko, —
150. Karganov Michajlovič, —, 1920, Hranice, 8/5
151. Karjaka Ant[on] Ser[gejevič], —, —, Nezamyslice, 4/5
152. Karpenko (Kartenko) Grigorij Fedorovič, —, —, Olomouc, 20/6
153. Kazancev Dim[itrij] Nik[olajevič], —, —, Nezamyslice, 4/5
154. Kemattudinov (Gemattudinov) Šagan, —, —, Olomouc-Hodolany, 12/6 (21/6)
155. Kemerneckij, serž., —, Arnoltice, 8/5
156. Kertajev (Kerlajev) Stepan, —, —, Sternberk, 25/5
157. Kikoť Prochor Nikolajevič, pplk., —, —, 26/5
158. Kiril[l]uk Ivan Dasenčevič [Denisovič?], —, —, Měrovice nad Hanou, 2/5
159. Kisticin Nikolaj, —, —, Šumperk, 14/5
160. Kločkov Dimitrij Aleksandr[ovič], —, —, Jevičko, 8/5
161. Klujeva-Levitova Valentina Pavlovna, por., 1921, —, —
162. Knap Petr Stepanjak [Stepanovič?], —, 1912, Tři Dvory, 8/5
163. [Knjaz'kov?] Knajzskov Aleksandr Ivanovič, serž., 1913, Viceměřice, 2/5
164. Kokorov Viktor Ivanovič, —, 1926, Dobromilice, 1/5
165. Kolesnikov Fedor Vasil'jevič, serž., 1908, Doloplazy, 30/4

166. Koljadinskij Vasilij Porfir'jevič, —, 1926, Rokytnice, 8/5
167. Komaklov Jakov, —, —, Prostějov, 8/5
168. Komaročov Fedor Fedorovič, ml. por., 1921, —, 8/5
169. Komisarčuk Prokofij Člňanovič (Čejanovič) [Ul'janovič?], —, —, Šternberk, 16/5
170. Kompanid (Komladit) Vasilij, por., 1923, —, —
171. Konovalčenko Arsenij Il'jič, —, —, Dětřichov, 10/5
172. Koriš Digrej, —, 1900, Doloplazy, 5/5
173. Korjakin Vasilij Prochorovič, serž., —, Šternberk, 15/5
174. Kormažin Fedor, —, 1900, Čechovice, 8/5
175. Kornejev Arcenti [Arkentij?] Antonovič, —, 1905, Krasice, 9/5
176. Kornejev V. Grigor'jevič, —, —, Šternberk, 22/5
177. Koronjanov Vasilij, —, —, Šternberk, 7/5
178. Kosmin Ivan Kvenovič [?], —, —, Dubicko, —
179. Kosnica An[ton; -atolij?] Mak[ar]jevič, —, —, Olomouc-Černovír, 12/5
180. Kosoveckij Vasil, —, 1924, Véska, 5/5
181. Kostev (Gostev) Aleksandr Jakovlevič, —, —, Olomouc, 24/12
182. Kovtun Silvestr Vasil'jevič, —, —, Dobromilice, 4/5
183. Kozáčuk Vasilij Anikejevič, —, —, Hradčany, 5/5
184. Kozlov Petr Jakovlevič, —, 1907, Doloplazy, 3/5 (5/5)
185. Koževnikov Dimitrij Nikolajevič, —, 1926, Dětřichov, 10/5 (8/5)
186. Koževnikov Petr Michajlovič, por., —, Dětřichov—Renoty—Uničov, 10/5
187. Krajnjak Stepan Ivanovič, —, —, Šternberk, 25/5 (12/5)
188. Kravčenko Nikolaj, —, —, [Březná] Březenský Dvůr, —
189. Křinda [?] A. A., —, —, Dobromilice, 2/5
190. Krymberk Nikolaj, —, —, Bušín, —
191. Kubach Miron Prokof'jevič, —, —, Hranice, 8/5
192. Kudajbergerov Karavaj, —, —, Leština, —
193. Kudrjašev Sergej, —, 1922, Víceměřice, 1/5
194. Kulajev Ivan Matvejevič, —, —, Tištin, 5/5
195. Kunov Petr Jegorovič, —, 1925, Laštany, 5/5
196. [Kuprijanov?], Kupsijanov, —, —, Mor. Třebová, 8/5
197. Kurandaš Marija, —, 1924, Olomouc, 18/9
198. Kurbadarov Basaraj (Bazarbaj) —, 1924, Šternberk, 17/5
199. Kurvanov, —, —, Čelčice, 8/5
200. Kusainov Nura [Njura? — žena?], —, 1924, Pivín, 5/5
201. Kušnir Andrej Fedorovič, —, 1896, Dobromilice, 5/5
202. Kušnirenko Ivan Jemel'janovič, serž., —, Šternberk, 17/5
203. Kutenvaisova Raisa, —, —, Prostějov, 8/5
204. Kuzmičev Stepan Vasil'jevič, —, 1911, Bělkovice, 7/5
205. Kuzmin Ivan Jakovlevič, —, 1914, Šternberk, —
206. Kuznecov, kpt., —, —, —
207. Kuznecov Aleksej Vasil'jevič, mjr., 1919, —, —, —
208. Kuznecov Michail Nikolajevič, —, —, Kostelec na Hané, 12/5
209. Kužimuchin (Kuši-) Konstantin T., —, —, Šternberk, —
210. Kvašenko Zachar Mi[ro]novič, —, 1903, Pivín, 5/5
211. Laptjev Petr Dimitrijevič, —, —, Branná, —
212. Leonov Georgij, starš., —, Němčice na Hané, 5/5
213. Lešin (Lessin) Anatolij, kpt., 1925 (Rostov?), Jindřichov, 7/5
214. Levkin I. V., serž., 1923, Rokytnice, 8/5
215. Licev (Lucev) Stepan Fedorovič, —, —, Dětřichov, 10/5
216. Likačev [Lichačev?] Ivan, —, —, Hoštejn, —
217. Linik Zachar P., —, 1905, Víceměřice, 30/5
218. Litv Georgij Fedorovič [Fedorov Petr Georgijevič-?], —, —, Dětřichov, 11/5
219. Litvinov Ivan Savel'jevič, —, 1899, Náklo, —
220. Lobačev Gavri[i]l, mjr., —, —, 9/5

221. Lobaš Ivan Pavlovič, —, —, Šternberk, —
222. Lochanov F. A., —, 1922, Víceměřice, 30/5
223. Lomakin Ivan, —, 1900, Dolany, 4/5
224. Losev Nikolaj, —, —, Mor. Třebová, 8/5
225. Losev Nikolaj S., kpt., —, —, —
226. Lunkin Ivan Petrovič, —, —, Olomouc, 24/12 (24/6)
227. Macenko (Matčenko) Vladimír Vasil'jevič, por., —, —, —
228. Magomedov Ragin (Radin), st. serž., —, Olomouc, 8/5
229. Majdanov Nikolaj Michajlovič, —, 1921, Dobromilice, 3/5
230. Majorčik Vladimír Ivanovič, —, Dětřichov, 12/5
231. Makarevič A. P., —, —, Šternberk, —
232. Makel (l) o Anatolij Anatol'jevič, por. (gard. ml. technik), 1922, Tvorovice 31/5
233. Maksimenko Grigorij Michajlovič, —, 1902, Víceměřice, 30/5
234. Malenov J. S. (G.), por., —, —, —
235. Malinin Petr Va[sil]l'jevič, —, 1892, Hranice, 8/5
236. Marin Sergej Aleksejevič, —, 1912, Olomouc-Nová Ulice, 18/9
237. Marišuk (Maryšuk) Vasilij Petr[ovič], —, —, Šternberk, 9/5
238. Maronovič Pavel, —, —, Véska, 8/5
239. Maškin Aleksandr Filipovič, kpt., 1921, —, 5/5
240. Mekolak, —, Olomouc, 8/5
241. Mel'nik Vasilij Moisejevič —, —, Hradčany, 5/5
242. Merkulov Sergej Ivanovič, —, —, Klenovice, 5/5
243. Mesterov Nikolaj Ivanovič, —, 1919, Tvorovice, 4/5
244. Migin Arsen[ij] Maksimovič, —, 1914, Doloplazy, 3/5
245. Michajlov Dem'jan, —, —, Šumperk, 6/8
246. Michajlovič Anatolij Aleksejevič, —, 1926, Pohořany, 5/5
247. Michajlovskij Kuzma, 1922, Dobromilice, 4/5
248. Milunkov Ivan Ivanovič, por., 1918, —, —, —
249. Mirinov Makar Grigor'jevič, —, —, Jevíčko, 8/5
250. Mirošničenko Anatolij Andrejevič, —, —, Obědkovice, 3/5
251. Miskov Petr Nikolajevič, —, 1926, Bohuňovice, —
252. Mišustin Jakob Konstantinovič, —, —, Olomouc-Nová Ulice, 16/6
253. Mjajev (Mjavev) Fedor Ivanovič, serž., —, Šternberk, 10/5
254. Mjanikov-Aleksandr, —, —, Šternberk, 7/5
255. Mjato Michail Fedorovič, ppor., 1921, Šternberk, —
256. Mlskovčuk Filip Stepanovič, —, 1897, Prostějov, 8/5
257. Molasdejev V. S., ml. serž., 1926, Víceměřice, 30/4
258. Molčák Timofej, —, —, Šternberk, —
259. Momedov Nosuklovski Smoduovski [?], —, 1905, Dobromilice, 5/5
260. Moroz Ivan Fedorovič, —, 1925 (Remnut, Tečeský okruh), Olomouc, 8/5
261. Murav'jev Ivan Afanas'jevič, —, —, Tištin, 5/5
262. Mužičenko Nikolaj Vasil'jevič, — (serž.), —, Olomouc, 24/12
263. Nadrigza Georgij Ivanovič, —, 1911, Doloplazy, 5/5
264. Naumenko Andrej, —, 1907, (Kamenka, Apostolovský okr., Dnepropetrovská obl.), Olomouc, 8/5
265. Nebajnov Ivan Nikolajevič, —, —, Šternberk, 7/5
266. [Nekrasov?] Nekracov Aleksej, —, —, Pěněčín, 5/5
267. Nemcov Ivan Martinovič, —, 1926, Doloplazy, 30/4
268. Neprajonov Nikolaj Stepanovič, —, —, Šternberk, 9/5
269. Nepraš Alois, —, —, Mor. Třebová, 8/5
270. Nesterov A. J., —, —, Čelčice, 8/5
271. Netrašepen T. N., —, —, Šternberk, —
272. Nikolajev Ivan Stepanovič, —, —, Svitavy, —
273. Nikonikov Alexej Prokop'jevič, — 1902, Prostějov, 8/5
274. Nikov Nikolaj Petrovič, —, 1915, Tvorovice, 4/5

275. Novikov Aleksandr, —, 1911, Olomouc, 8/5
276. Novikov Petr Sergejevič, serž., 1915, Lipník nad Bečvou, 11/5
277. Novoselov Konstantin, —, —, Stará Ves, 26/3
278. Obarin Andrej A., ml. por., —, —, —
279. Odumko Nikolaj Kondrat'jevič, —, 1910, Brodek u Nezamyslic, 4/5
280. Okritov Sergej Ivanovič, —, —, Svitavy, —
281. Oslopopov Petrov [Petr?; Petrovič?], —, —, Dlouhomilov, —
282. Ostapenko Petr Trofimovič, mjr., —, —, 8/5
283. Ovs[i]anikov Ivan Andrejevič, serž., 1895, Přerov, 27/5
284. Pagelevskij Fedor, —, 1900, Doloplazy, 3/5
285. Pakasjuk Nikolaj Ivanovič, starš., —, Šternberk, —
286. Pal'čik Semen Jegorovič, —, 1887, Bohušovice, —
287. Papinov Ivan An., —, —, Šternberk, 9/5
288. Parafeinko, serž., —, Arnoltice, 8/5
289. Parfemov Vladimir Gavrilovič, —, —, Tištin, 3/5
290. Paršincov Ivan Ignat'jevič, —, 1896, Náklo, —
291. Pasečnik, —, 1918, Víceměřice, 30/5
292. Pavlenko Osman Osmanovič, —, 1923, Rokytnice, 10/5
293. Pavljuk Sergej, —, 1895, Čechovice, 8/5
294. Pečenov Petr Andrejevič, —, —, Leština, —
295. Perceev P., st. seržant, —, Doloplazy, 1/5
296. [Perebejnos ?] Pefebejnoc Ivan Tichon[ovič], —, —, Dětrichov, 10/5
297. Perepelica Ol'ga, —, 1924, Olomouc, 3/1 1946
298. Peresunko Vasilij Terent'jevič, —, —, Šternberk, 11/5
299. Peretrin Josif Andrejevič, —, —, Šternberk, 9/5
300. Pergušov Saša [Aleksandr], —, 1926, Doloplazy, 5/5
301. Permenov Iljarin (Ilgarij) [?], serž., —, Šternberk, 12/5
302. Pernskij (Permskij) Ivan Vasil'jevič, —, 1923, Dětrichov, 10/5
303. Petajev Vasilij Jakovlevič, st. serž., —, Dětrichov, 11/5
304. Petrovskij Vasilij, —, 1918, Přerov, 10/5
305. Petruško Nikolaj, —, 1904, Čechovice, 8/5
306. Pinčikov Nikolaj Dani[i]llovič, —, 1903, Prostějov, 8/5
307. Pišňjak T., st. serž., 1924, Víceměřice, 30/4
308. Plajarovskij Petr, —, —, Toveř, 7/5
309. Plochovskij (Plochtskij) Petr Nikolajevič, starš., —, Šternberk, 22/5
310. Počivalov Mich[ai]l Ignat'jevič, starš., 1922, Dolany, 11/5
311. Podlipanin Nikolaj, —, 1926, Klenovice, 2/5
312. Podljasov J. P., —, —, Svitavy, —
313. Poduršuk Vasil, —, —, Mor. Třebová, 8/5
314. Pogasjan Avetik Ogonesovič [?], —, 1907, Šternberk, —
315. Polovickij V. E. [Je?] por., —, —, —
316. Poluškin Petr Georgijevič, —, 1919, Dětrichov, 10/5
317. Popov Ivan Dmitrijevič, —, —, Šumperk, 6/6
318. Popov Ivan Michajlovič, —, —, Svitavy, —
319. Porcuškov Miškin [?], —, 1906, Doloplazy, 3/5
320. Priješkin, —, —, Mor. Třebová, 8/5
321. Priumap Pantelej Aleksejevič, rozvědk, 1925, Doloplazy, 1/5
322. Procenko Kirill, —, —, Jesenec, 17/2
323. Proskurjakov, —, —, Čelčice, 8/5
324. Pstogov (Ptokov) Aleksandr, —, 1909, Horní Nětčice, 7/5
325. Rašošenko Pavel Semenovič, —, —, Bělkovice, 9/5
326. Radnov Mich[ai]l Fedorovič, —, 1911 (1917), Olomouc-Nová Ulice, 24/7
327. Rakovič Vladimir Antonovič, por. (st. por.), —, —, 8/5
328. Razakov T. Ivanovič, ml. por., —, —, —
329. Reklarjuk Fedor Georgijevič, —, 1925, Šternberk, —

330. [Rjaboj?] Reaboj Pavel Antonovič, —, —, Měrovice na Hané, 2/5
331. Rjabov Michail Jegorovič, —, 1920, Dětrichov, 10/5
332. Rolik Ivan Lukič, —, —, Šternberk, —
333. Rogov, kp., —, Hanušovice, —
334. Rolijenko Afanasij Nikiforovič, —, —, Tištn, 5/5
335. Romanov Vasilij Petrovič, —, —, Olomouc, 8/5
336. Roščin Viktor Stepanovič, —, —, Dětrichov, 10/5
337. Rusenjak Ivan Grigor'jevič, —, —, Šternberk, 9/5
338. Rybnin Il'ja, serž., 1911, Tvorovice, 4/3
339. Safonkin Ivan Ivanovič, —, 1919, Dobromilice, 5/5
340. Samarcev Ivan S., starš., —, Olomouc, 8/5
341. Samsonov(-rov) Jurij Timofejevič, —, —, Šternberk, 9/5
342. Savarin Jaroslav Vladimirovič, —, —, Mor. Třebová, 8/5
343. Sedikovskij Jegor Ivanovič, —, 1922, Víceměřice, 1/5
344. [Sedych?] Sedich Vladimir, — partyzán, 1921, Přerov, 8/5
345. Seleckij Boris A. T., —, —, Šumperk, 25/5
346. Selincer Michail Zasimovič, st. serž., 1910, Obědkovice, 5/5
347. Sepišev Grigorij Aleks., —, —, Doloplazy, 2/5
348. Serebrekov [-rjakov?], serž., —, Klopotovice, 4/5
349. Serogotskin [Serogockij?] Vasilij Vladimirovič, —, —, Dobromilice, 2/5
350. Serov Vladimir Fedorovič, kpt., 1911, —, —, —
351. Setinskij Petr Demjanovič, mjr., —, —, —
352. Severnik Pavel Michajlovič, —, 1893, Prostějov, 8/5
353. Siganov Chatym, st. serž., —, Šternberk, —
354. Simija Heramacki [?], —, 1923, Přerov, 19/6
355. Sinel'nikov Nikolaj Petrovič, ml. por., —, —, 25/9
356. Sinel'nikov Nikolaj Petrovič, —, —, Olomouc, 8/5
357. Siryla Michal, —, —, Šumperk, 14/5
358. Skaboj Simon, —, —, Dubicko, —
359. Skajev Michail A., ml. serž., —, Svitavy, —
360. Skiba Anna Ivanovna, —, —, Šternberk, 12/5
361. Skomarov Fedor Fedorovič, mjr. (dělostřelec), 1921, Dětrichov, —
362. Skorolaš Prokop[ij] Kirillovič, —, —, Olomouc-Chvátkovice, 8/5
363. Slepcev Nikolaj Mitrofanovič, serž., 1919, Doloplazy, 3/5
364. Slobodčikov, —, —, Čelčice, 8/5
365. Smicharov, —, 1924, Čelčice, 2/5
366. Smolar Nikolaj Zacharovič, starš., —, Jevičko, 8/5
367. Smolnickij O. G., —, —, Šternberk, 9/5
368. Snichovar, —, 1924, Čelčice, 8/5
369. Sofier Saidali [?], st. serž., 1916, Doloplazy, 4/5
370. Sofinskij Michail Vasil'jevič, por., 1922, —, —
371. Sokolcev Jegor Dimitrijevič, —, 1906, Dobromilice, 6/5
372. Sokolcev Jegor Dimitrijevič, —, —, Hradčany, 5/5
373. Sominskij M. N., por. (st. por.), —, —, 12/5
374. Soročinskij Ivan, — [partyzán?], —, Velký Újezd, 4/2
375. Sosliga Karl Dmitr[ij]jevič, ml. por., —, —, —
376. Soukeniuk Volodev [?], — [partyzán?], 1917, Bouzov, 10/9 1944
377. Spiribonov [-donov?] Aleksej Prokopovič, serž., —, Koberžice, 9/5
378. Spirin Andrej Fomlč, —, 1926, Vilémov, —
379. Stalak Tosjiv [Josif?] Nikolaj[evič], —, —, Mor. Třebová, 8/5
380. Starček Pavel Borisovič, —, 1915, Dolany, 8/5
381. St[aj]rickij Kirill Savvič, —, —, Hradčany, 5/5
382. Staričuk Ilja Petrovič, —, —, Pňovice, 7/5
383. Starodubčev [-cev?] J., —, —, Svitavy, —
384. Staržinskij Nikolaj Stepanovič, starš., 1922, Hranice, 8/5

385. Stepanov Vasilij, —, —, Dětřichov, 10/5
386. Suchanov Vasilij Ivanovič, kpt., 1924, —, 5/5
387. Sumakin Gennadij Antonovič, svob., 1922 Dolany, 7/5
388. Suprun V. M., ml. serž., 1924, Rokytnice, 10/5
389. Surdin Stepan, —, 1914, Šumperk, 21/5
390. Svečnikov Aleksej Jefimovič, —, —, Tištin, 5/5
391. [Svečnikov] Svedčnikov Nikita Ivanovič, —, —, Dobromilice, 5/5
392. Svedrin Andrej Timofejevič, —, —, 1899, Dobromilice, 5/5
393. Svetlickij Vasilij Aleksejevič, st. serž., 1918, Dolany, 7/5
394. Svistun Grigorij Stepanovič, kpt., —, —, —
395. Syrov Nikolaj Maksimovič, —, 1921, Kojetín, 3/5
396. Šabalin Fedor Stepanovič, st. por., —, —, —
397. Šadčinev Vasilij Dimitrijevič, serž., 1919, Dolany, 7/5
398. Šajchojst G. V. S. T. [gard. serž.?), 1923, Dobromilice, 1/2
399. Šargorodskij Ivan Dmitrijevič, por., —, —, —
400. Šatalov D. M., ml. serž., —, Klenovice, 3/5
401. Šelechov Ivan Petrovič, —, —, Olomouc, 1/9
402. Šelochov Ivan Petrovič, ml. por., —, —, —
403. Ševčenko Leontij Makarov[ič], —, —, Dětřichov, 10/5
404. Ševčenko Nikolaj, kpt., 1904, —, —
405. Ševlakov Timofej Aleksejevič, —, 1912, Doloplazy, 2/5
406. Šiganov Chatyn Fuljarovič, serž., 1926, Šternberk, —
407. Šigap (Šigab) Jegatudenov (Ja-) Gilasernovič [J. Š. G-ič-?], —, 1908 (1907),
Olomouc-Nová Ulice, 21/6
408. Šilin A. N., —, —, Svitavy, —
409. Šimanov Ivan Vasil'jevič, —, 1924, Samotišky, 3/5
410. Šipilov Aleks., —, 1926, Klenovice, 3/5
411. Šlapov Nikolaj Grigor'jevič, —, 1923, Dětřichov, 10/5
412. Šmidt Bruno Jakovlevič, st. por. (rozvědky), (p. p. 13296), —, Bělkovice, 8/5
413. Šramko Jakov Luk'janovič, —, —, Leština, —
414. Štarev V. P., starš., —, Doloplazy, 1/5
415. Šumjak Grigorij Jefimovič, —, —, Obědkovice, 4/5
416. Tabačnikov Isaija Il'jič, — (pilot), 1923, Litovel, 7/5
417. Tarasjuk Ivan Petrovič, —, —, Olomouc-Černovír, 24/5
418. Teramisov V. V., por., —, —, —
419. Tchorev Fedor Ustinovič, kpt., 1908, —, 8/5
420. Tikařš [?] Michail Georgijevič, —, —, Svitavy, —
421. Tilipina Ivan, —, —, Hranice, 8/5
422. [Timofejev?] Tichofejev Ivan, st. serž., 1903, Čechovice, 8/5
423. Timoščuk Miladiv [?] Jakovlevič, —, —, Tištin, 5/5
424. Timošenko T. J., —, 1916, Klenovice, 5/5
425. Tirešin Ivan Vasil'jevič, kpt., 1918, —, 5/6
426. Tiškov Aleksej Michajlovič, —, 1910 (1911), Olomouc, 6/6
427. Tito Pavel Vladimirovič, kpt., —, Hnojice, —
428. Tjavin Nikolaj Ivanovič, por., 1921, —, —
429. Tokarevskij Petr Michajlovič, por., 1924, —, —
430. Tolgenko Anatolij Dem'janovič, —, —, Tištin, 5/5
431. Tolkačev Anatolij Afanas'jevič, st. serž., —, Olomouc 8/5
432. Tolstoj Ivan Ivanovič, —, 1920, Olomouc-Nová Ulice, 20/6
433. Tomoševskij [Tomaševskij ?], —, 1894, Skalička, —
434. Torbe Karel Semenovič, —, 1918, Lipník nad Bečvou, 5/6
435. Torbov Pavel Stepanovič, —, —, Tištin, 5/5
436. [Trofimov?] Trofinov Nikolaj A., —, —, Šternberk, 25/5
437. Trunov Vasilij, —, 1915, Němčice nad Hanou, 5/5
438. Tsagojan Kisak, kpt., —, —, —

439. Tuljarovič, —, 1926, Šternberk, —
440. Turejev Safarbaj, (st.) serž., —, Šternberk, 10/5
441. Uralov Vraš [?], —, —, Leština, —
442. Urovenko Nikita Stepanovič, —, 1900, Dřevnovice, 30/4
443. Ušakov Pavel Petrovič, —, 1919, Dětrichov, 10/5
444. Ušakov Petr, —, —, Dubicko, —
445. Vachrušev Vasilij, —, —, Svitavy, —
446. Vakarov Josif Josifovič, —, 1915 Iza, Užgorodský okruh, Olomouc 8/5
447. Valujev Anatonij [Anatolij ? - Antonij ?] Aleksejevič, —, —, Olomouc, 25/9
448. Varanov Aleksej, st. serž., —, Vel. Újezd, 8/6
449. Vasil'jev, —, —, Čelčice, 8/5
450. Vasil'jev Grigorij [?-? Grigorij Vasil'jevič], — [partyzán ?], —, Vel. Újezd, 4/2
451. Vasil'jev Vasilij Alexandrovič, ml. por., —, —, —
452. Vasil'jevič Aleksandr [?-? Aleksandr Vasil'jevič], —, 1923, Véska, 5/5
453. Vaslinkij Sergej Ivanovič, —, 1925, Dobromilice, 4/5
454. Vedenev Avdej Konstantinovič, —, 1895, Císařov, 8/5
455. Veničenko Michail, —, —, Mor. Třebová, 8/5
456. [Veretenikov ?] Veri- Andrej Aleksejevič, —, —, Prostějov, 8/5
457. Veršinín Nikolaj Jakovlevič, kpt., 1922, —, —
458. Vičkapov S. M., —, 1926, Dřevnovice, 2/5
459. Višnikov Ivan, —, 1913, Lipník nad Bečvou, 18/7
460. [Vitjaz' ?] Wytiacz Micha[i], — [partyzán ?], 1924, Brodek u Konice, 12/1
461. Vladimír [?], —, 1925, Čechovice, 8/5
462. Volgin Aleksandr, st. por., —, —, —
463. Volkov Pavel Maksimovič, kpt., 1921, —, —
464. Vološin Grigorij Fedorovič, por. 1922, —, —
465. Volov'jev Grigorij Ivanovič, —, 1916 (1917), Laštany, 5/5
466. Volujev Aleksandr, kpt., —, —, —
467. Voromínjuk Ivan, —, —, Dubicko, —
468. [Voronov ?] -mov P. S., svob., —, Mor. Třebová, 8/5
469. Vosmatov Kadir, —, 1904, Víceměřice, 30/5
470. Voznjuk Nikolaj Il'jič, —, 1919, Víceměřice, 1/5
471. Vyšinevskij [Vyšnevskij ?] N. D., —, —, Nezamyslice, 4/5
472. Zacharčenko Boris Michajlovič, —, 1924, Dětrichov, 10/5
473. Zacharov Vladimir Ivanovič, st. serž., 1918, Klenovice, 3/5
474. Zaporožčenko Luka Dem'janovič, —, —, Šternberk, 25/5
475. Zaporožec Vasilij Akimovič, —, 1902, Bohuňovice, —
476. Zavorotnjuk Petr Ivanovič, por., 1923, Šternberk, —
477. Zdicev Fedor, —, 1919, Doloplazy, 2/5
478. Zemezjulín Aleks. Archipovič, npor., —, Šternberk, —
479. Zereľik Nikolaj Anufr[ijevič], —, 1925, Šternberk, —
480. Zibrov Aleksej Jurovič(-do-) [r'je-], —, 1899, Olomouc-Nová Ulice, 10/9
481. Zinov'jev Vasilij Andrejevič, —, 1903, Krasice, 10/5
482. Znajeveskij Fedor Petrovič, —, 1912, Bohuňovice, —
483. Zolov'jev [So-?] (Svolejevov) Nikolaj, —, —, Olomouc-Nová Ulice, 4/7
484. Zubov Ivan Nikolajevič, —, —, Bělotin, —
485. Zasan D. N., —, —, Rokytnice, 10/5
486. Železnjak Timofej Grigor'jevič, serž., 1911, Bělkovice, 6/5
487. Žereľik Nikolaj Onufr[ijevič], —, 1925, Šternberk, —
488. Žigalkin Pavel Semenovič, —, —, Olomouc-Černovír, 1/6
489. Živnov Vasilij Stepanovič, —, —, Bělkovice, 5/5
490. Žukov Aleksej Fedorovič, serž., 1903 (Moskevská oblast), Čelčice, 3/5
491. Žukov Grigorij, —, —, Dubicko, —
492. P. P. 26716, —, —, Olomouc, 8/5 (9/5)

KRAJSKÉ VLASTIVĚDNÉ STŘEDISKO

MUZEUM

Na vývoji olomouckého muzea je možno velmi názorně ukázat diametrálně rozdílný postoj kapitalistického a socialistického společenského řádu ke kultuře. Ačkoliv muzeum Vlasteneckého spolku muzejního bylo vlastně od svého vzniku reprezentačním muzeem české buržoazie na Moravě, nedovedla se vládnoucí buržoazie za řadu desetiletí postarat pro své muzeum aspoň o trochu vyhovující umístění a zajistit je hospodářsky. O ostatních olomouckých muzeích to platí ovšem stejně.

Rok 1945 zastihl proto olomoucká muzea v málo uspokojivém stavu. Muzeum Vlasteneckého spolku muzejního bylo umístěno na Purkrabské ulici č. 2 v nevyhovujících, stísněných prostorách. Personálně je stále obstaráváno většinou dobrovolnými pracovníky, má jedinou pracovní sílu, kustodku Boženu Kovářovou. Největším jeho aktivem zůstává jeho Časopis. Městské historické muzeum je na tom ještě podstatně hůř. Naprosto stísněný prostor brání jakémukoli většímu rozvinutí činnosti. Má jediného plně kvalifikovaného pracovníka, správce dr. Roberta Smetanu, dnes docenta Palackého university. Prostorově poměrně nejlíp je na tom Městské přírodovědecké muzeum, umístěné v býv. kostelní lodi a přilehlých prostorách býv. kláštera klarisek na náměstí Republiky. Také zde je jediný kvalifikovaný pracovník Josef Otruba, a to ještě ne na plný pracovní úvazek. Ve srovnání s tímto stavem nastal za pouhých 15 let přímo neuvěřitelný pokrok.

I těchto 15 let od osvobození našeho města a celé naší republiky Sovětskou armádou se však rozpadá na dvě období. V prvním, do roku 1950, dožívají olomoucká muzea v podstatě ve staré formě a ve starém duchu. Zvláště Vlastenecký spolek muzejní ztrácí v nových politických a sociálních podmínkách stále více půdu pod nohama, když setrvává na starých buržoazních pozicích. Hospodářská situace spolku je pak po ztrátě válkou znehodnoceného majetku v měnové reformě stále zoufalejší a spolek s velkými potížemi udržuje vydávání svého Časopisu. Když pak vedení spolku odmítá nabídku Palackého university na spolupráci při vydávání časopisu, která by do něj mohla vnést nový duch, je i Časopis nakonec v polovině roku 1950 v rámci celkové reorganizace vydavatelské činnosti zastaven. Tím přestává Spolek vlastně existovat, jeho likvidace po zřízení krajského muzea (ani této příležitosti nedovedl Spolek ve svém konzervatismu využít) je vlastně už více méně záležitostí formální.

Také Přírodovědecké muzeum, svázané osobou svého správce a současně redaktora přírodovědecké části Časopisu VSMO, s muzejním spolkem, vlastně stagnuje a nová doba se v něm nijak neprojevuje. Tak jedině Městské historické muzeum, které náplní i spojením s Ústředním národním výborem města Olomouce je nejbliž novému životu naší země, zažívá počátek nového rozvoje, i když jeho správce dr. Smetana přechází na Palackého universitu a na jeho místo přichází František Drkal. V letech 1949—1950 se začíná — byť nepromyšleně a vadně — uskutečňovat starý plán adaptace býv. kláštera klarisek pro muzeum. Jde tu ovšem jen o východní křídlo, i to je však proti danému stavu nesmírný pokrok. Fondy muzea se dosti značně zvětšují z konfiskátů, v převážné většině však jde o věci málo hodnotné nebo zcela bezcenné. Z čin-

nosti zaslouží připomínky vydání vzorně vypraveného Smetanova „*Průvodce památkami v Olomouci*“ (1948) a několika větších výstav, na nichž muzeum se podílelo nebo jež pořádalo (zvláště výstava boje proti fašismu v Domě umění v roce 1947 a pak výstava „Práce ve výtvarném umění“).

Zásadní převrat ve vývoji olomouckého muzejnictví však nastává v roce 1951, kdy sloučením všech dosavadních olomouckých muzeí bylo vytvořeno Krajské muzeum (od 1. ledna 1951). Během necelých 10 let znamenal tento ústav neobyčejně prudký rozvoj. V dalším přehledu se soustředím hlavně na období od roku 1956, protože údaje o letech 1951–1955 jsou obsaženy v „*Ročence muzeí Olomouckého kraje*“, 1957, str. 9n a 35 n.

Prudký rozvoj tohoto období se odrazil i do organizačních změn, jimiž ústav během těchto let prošel. Jako „Krajské muzeum“ fungoval do konce roku 1951, připojením galerie, zoologické zahrady, hvězdárny, Ústavu léčivých rostlin byl od ledna 1952 vytvořen „*Studijní a lidovýchovní ústav kraje Olomouckého*“ (SLUKO). Po osamostatnění nebo zrušení těchto institucí v roce 1954 a 1955 pak od 1. ledna 1956 zůstalo samo muzeum pod novým názvem „*Krajské vlastivědné muzeum*“. K nové organizační změně došlo pak od 1. ledna 1959, kdy na základě návrhů, vzešlých z celonárodní diskuse, bylo vytvořeno „*Krajské vlastivědné středisko*“, sdružující vedle muzea též krajskou galerii, krajské středisko ochrany přírody a památkové péče a Severomoravský kras. Nový útvar spravuje tedy vedle olomouckého krajského muzea a krajské galerie a zámeky muzeí v Úsově (lesnicko-lovecké muzeum) a Náměšti na Hané též státní hrady a zámky Bruntál, Velké Losiny, Helfštýn, Šternberk, Bouzov, od poloviny roku 1959 také Jánský vrch v Javorníku ve Slezsku a jeskyně Javoříčko, Mladeč, Na Pomezí, Špičák a Zbrašov. Z pověření rady KNV vykonává také funkce KNV v ochraně přírody a památek. Vzniklo tak poměrně rozsáhlé těleso, které mělo k začátku roku 1960 celkem 85 plánovaných zaměstnanců.

Adaptace velké muzejní budovy z býv. kláštera klarisek pokračovala poměrně rychlým tempem: výstavou „10 let budování Olomouckého kraje“ 27/11 1955 byl veřejnosti předán jako první velký výstavní sál v býv. kostelní lodi, 12/5 1957 byl slavnostně otevřen přednáškový a koncertní sál s novými varhanami a od podzimu 1957 je vlastně v provozu celá budova až na prostor býv. vrátnice, kde byly úpravy dvou pěkných menších sálků ukončeny v letošním roce. Tím je adaptace vnitřku hotova a zbývá ještě úkol úpravy nádvoří, dvorní budovy a fasády. Provoz muzea však na těchto úpravách už přímo nezávisí. Tak dostalo olomoucké muzeum v poměrně velmi krátké době rozsáhlou a muzejním účelům vcelku velmi dobře vyhovující budovu o celkové expoziční ploše kolem 2500 m². Celkový náklad na adaptaci činil do konce roku 1959 6.161.141 Kčs (mimo projekty — asi 50.000 Kčs).

V roce 1959 se pak podařilo vyřešit druhou část prostorových starostí muzea. Muzeum získalo budovu býv. tzv. Starodělostřeleckých kasáren na Denisově ulici vedle kostela Marie Sněžné (jednu ze starých jezuitských školních budov ze začátku 18. století). V mimořádně krátké době v první polovině roku 1959 se podařilo budovu upravit a v květnu a červnu sem byly přemístěny depositáře a pracovny společenských věd z Purkrabské ulice. Dále je zde umístěn depositář botaniky a část depositáře zoologie, zatím co knihovna byla z Purkrabské ulice přestěhována do přízemí výstavní budovy na nám. Republiky. Získání nové budovy umožnilo podstatně lépe než dříve rozmístit depositáře a zřídit a vybavit laboratoře.

Nová organizace umožnila také zlepšit personální vybavení ústavu. Kromě pracovníků na oddělených pracovištích (galerie, hrady a zámky, jeskyně) a 4 pracovníků pro pam. péči a jeskyně má k polovině roku 1959 KVS 40 pracovníků, z nichž ovšem někteří, především odbor správní a technický, obstarávají agendu střediska celého, nejen muzea. Z toho je celkem 10 pracovníků vědeckých, 9 odborných technických (preparátor, konzervátorka, pom.

věd. síla, osvětový pracovník, 2 výtvarníci, 2 knihovnice a fotograf), 7 administrativních a 13 pomocných. Zlepšil se tedy, jak patrně, poněkud stav odborných a technických a pomocných sil.

Pokusy o zřízení poradního sboru (muzejní nebo vědecké rady), podniknuté několikrát během tohoto období, nebyly z různých důvodů úspěšné. Poradní sbor pracoval jen velmi krátce v roce 1956 za vedení dr. Šprince. Činnost nezahájil také okresní vlastivědný sbor, ustavený na aktivu vlastivědných pracovníků okresu a města Olomouce 15/5 1958, ani krajský poradní sbor pro vlastivědnou práci, připravovaný na krajském aktivu vlastivědných kroužků 17/5 1958. Muzeum kolem sebe shromáždilo hlavně od roku 1954 poměrně početný aktiv dobrovolných spolupracovníků a zájemců, pracujících v řadě kroužků (biologický, geologicko-mineralogický, antropologický, národopisný, archeologický, numismatický, historie lékařství, umělecko-historický, v roce 1958 historický, sociálně ekonomický, jistou dobu pracovaly i kroužky mládeže při Krajském pionýrském domě, při Fučíkově pedagogické škole, na osmiletce v Úsově). K práci kroužků bylo možno jistě mít řadu výhod, vcelku je třeba tuto formu práce hodnotit velmi kladně. Ve své době šlo o práci průkopnickou, v takovém rozsahu kroužky nepracovaly u žádného jiného muzea v ČSR. V současné době pracuje z nich kroužek biologický, který udržel rozsáhlou činnost trvale, v roce 1960 obnovil činnost kroužek pro historii lékařství.

Bohatství olomouckého muzea se — i pro pracovníky muzea samého překvapujícím způsobem — ukázalo, když byla v roce 1958 provedena základní evidence všech sbírkových fondů, která dala po prvé relativně přesný číselný obraz o jejich stavu. Konečné číslo trojnásobně překročilo dřívější odhady, když dostoupilo téměř půl milionu kusů. Při definitivním zpracování se ovšem tato čísla značně změnila, na jedné straně se snížila (např. v archeologickém oddělení jsou počítány jednotlivé střepy, na druhé straně se zvýšila, protože v řadě případů se jako jednotka vzaly soubory předmětů). V roce 1959 byla zavedena jednotná ústřední evidence přírůstků, která evidenci přírůstků značně zpřesnila. Máme tedy ke konci roku 1959 poměrně přesná čísla. V roce 1960 se od ústřední evidence z různých důvodů zatím upustilo. Je škoda, že stěhování sbírek základní evidenci v některých fondech značně rozrušilo, někde až k nepotřebě. Jinak bychom byli pravděpodobně jedním z mála všech muzeí u nás, které má aspoň touto formou základní evidenci provedenu. Stav sbírek k 31/12 1959 je tento (první číslo zákl. evidence k 31/12 1958, druhé číslo přírůstky 1959):

odd. geologie, mineralogie		
petrografie, paleontologie	20.885	2.217
botaniky	102.885	1.428
zoologie	31.758	709
zámek Úsov, přírodní sbírky	2.651	—
zámek Úsov, historické sbírky	939	—
zemědělské	911	3
vojenské	3.191	103
olomoucké	3.244	7
numismatické	47.943	1.898
historické archeologie	1.391	7
lapidarium	545	—
historických map	290	—
národopisné	11.880	416
uměleckého průmyslu	7.310	59
průmyslu a řemesel	1.640	147
dělnického hnutí a „odboj“	15.071	25
hudební	11.398	48
lékařsko-lékařnické	520	124
archeologické	147.038	19
archiv	26.543	4.138
celkem k 31/12 1959	427.930	+ 11.348 = 438.694 kusů

Rozsáhlé muzejní prostory i bohatství sbírkové dávají předpoklady pro vybudování kvalitních expozic. Zatím v tomto směru výsledky neodpovídají možnostem. Staré instalace byly přirozeně zrušeny, zůstala jen v opravené formě lesnicko-lovecká expozice na Úsově. Přeinstalovány byly již v roce 1954—1955 interiéry na zámku v Náměšti na H. V roce 1957 byla v Náměšti v nově upravených prostorách nainstalována expozice národopisná, která však byla v roce 1959 zrušena. S přípravou komplexní vlastivědné expozice v nových prostorách se po delší době přešlapování na místě vážně začalo v roce 1956, kdy byl vypracován a schválen ideový návrh, tematická struktura a harmonogram výstavby expozic, které měly být provedeny během tří let, do roku 1959 nebo 1960. Uskutečňování tohoto plánu — u nás po první takto komplexně pojetého a obsahově založeného na sovětských vzorech — však brzy uvázlo. Uskutečněny byly jen tři první části (v listopadu 1957 feudalismus a historie výstavby socialismu, jen ve formě prozatímní výstavy plánovaná část historie kapitalismu a dělnického hnutí 1917—1945, v květnu 1958 pak archeologie). V roce 1959 pak byl plán zcela opuštěn, vypracován nový generální projekt s novým rozdělením expozičních ploch a harmonogramem výstavby expozic. Přistoupilo se současně k tomu, že před vlastní instalací předchází instalace pokusná ve formě výstavy. Téměř před dokončením je nyní expozice anorganické přírody.

Jako jeden z prvních obdobných ústavů začalo olomoucké muzeum s vlastní ediční činností. Ve značně rozšířené formě a s podstatně změněným obsahem (těžisko se přenáší z informativních zpráv do článků vlastivědného a muzeologického obsahu) vycházejí dále „Zprávy“: od čísla 56. (leden 1956) jako „Zprávy Krajského vlastivědného muzea (SLUKO)“ o 12, od listopadu pak o 16 stranách měsíčně, v roce 1957 od č. 72 (květen—červen) 1x za dva měsíce s obsahem většinou rozšířeným až na 32 stran, od č. 78 (rok 1958) s barevnou obálkou s obrázky jako „Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci“. V roce 1958 vyšla jen 3 čísla, další 79. a 80. číslo pak až koncem roku 1959 a odsud od prosince 1959 vycházejí nyní „Zprávy Krajského vlastivědného střediska v Olomouci“ pravidelně měsíčně v pěkné úpravě. Po obsahové stránce byly významné zvláštní ročníky 1956—1958, kdy Zprávy přinesly řadu podnětných muzeologických článků. Vyšla také dvě zvláštní čísla: výběr diskusních článků k opavskému sjezdu muzejních pracovníků v červnu 1956 a pak pěkně upravené cizojazyčné číslo k Mezinárodnímu týdnu muzeí v říjnu 1956, které bylo zasláno několika stům muzeí v celém světě.

Přes značné potíže také značně pokročilo vydávání našeho „Sborníku“ (Sborník SLUKO, od III. sv. Sborník KVM Olomouc). V roce 1954 vyšly oba svazky I. ročníku, v roce 1956 II. svazek spol. věd, 1957 II. svazek přír. věd, v roce 1958 oba svazky III. ročníku a v roce 1959 IV. ročník společenských věd. V. ročník spol. věd a IV. ročník věd přírodních je v tisku a vyjde ještě letos.

Kromě toho vyšel v roce 1957 I. svazek „Ročenky muzeí Olomouckého kraje“ s řadou muzeologických materiálů a sborník překladů sovětských muzeologických článků „Z práce sovětských muzeí“. V roce 1958 pak vyšel „Průvodce expozicí feudalismu“, jako první z plánované řady průvodců po našich expozicích. Krajský vlastivědný časopis, který se připravoval v letech 1955—1958, se uskutečnit nepodařilo.

Veškerá práce ústavu vyústila do poměrně rozsáhlé a kvalitní osvětové činnosti. Úspěšná činnost z let 1951—1955 byla ještě prohloubena a v řadě směrů rozšířena. V letech 1956—1959 bylo provedeno celkem 35 výstav (z toho 7 putovních). Z nich je třeba jmenovitě připomenout: „35 let KSČ“, „Egypt včera a dnes“ (obě v roce 1956). Z cizích výstav, k nám přenesených, byly nejúspěšnější výstavy Náprstkova muzea „Z Čech až na konec světa“ (1956) a „Neznámý Tibet“ (1957), dále výstava Nitrianského kraj. muzea v Bojnici

„Slovenské národní povstání v Nitrianském kraji“ (1958). V první polovině roku 1960 byly zatím uskutečněny 4 výstavy: putovní „10 let čs. architektury“, „15 let na cestě k socialismu“, „Zvířena našeho kraje“ a výstava ke dni ptactva.

Rozsáhlá je i ostatní osvětová činnost, jejíž přehled přinášíme níže. V roce 1954 uspořádalo muzeum velmi úspěšný cyklus „Znáte svůj kraj?“. Na jaře 1955 byl pak uspořádán cyklus „Revoluční tradice Olomouckého kraje“. Cyklem „Znáte Olomouc“, stejně úspěšným, byly zahájeny na podzim 1955 již pravidelné „Muzejní čtvrtky“, které s jistými mezerami pokračují dodnes a mají již svou tradici. Asi po roční přestávce byly „Muzejní čtvrtky“ znovu zahájeny v květnu 1959 rozsáhlým cyklem, věnovaným Jeseníkům. Od února letošního roku pak probíhal úspěšný cyklus k 15. výročí osvobození. Vybavení koncertního sálu muzea dobrými varhanami nyní dává možnost konání varhanních koncertů. Od podzimu 1959 se pořádají už pravidelně nedělní hudební matinée.

	Výstavy			Přednášky ¹⁾		Exkurse a vycházky ²⁾		Film. představení		Koncerty		Výklady ve výstavách a expozicích		Vlastivědné kroužky		
	celk.	doma	putovní	počet	účast	počet	účast	počet	účast	počet	účast	počet	(účast ¹⁾)	počet	schůzek	účast
1951	7	5	2	3	120	—	—	—	—	—	—	15	(300)	—	—	—
1952	13	13	—	12	500	7	70	—	—	—	—	40	(800)	—	—	—
1953	17	10	7	10	1812	7	70	—	—	—	—	120	(2400)	—	—	—
1954	3	3	—	10	1200	59	661	3	169	—	—	141	(6443)	5	20	300
1955	11	4	7	14	1200	42	649	13	1367	—	—	184	(3192)	9	70	1000
1956	6	5	1	58	5046	56	1073	3	139	—	—	81	(4712)	8	71	1239
1957	5	4	1	25	1464	43	671	—	—	2	427	33	(536)	9	84	1142
1958	11	10	1	59	3139	20	335	—	—	—	—	46	(1374)	8	42	807
1959	13	9	4	27	1594	40	393	1	120	5	718	9	(242)	1	11	169
1951-55	51	35	16	49	4832	115	1450	16	1536	—	—	500	(13135)	—	90	1300
1956-59	35	28	7	169	11243	159	2472	4	259	7	1145	169	(6864)	—	208	3357
1951-59	86	63	23	218	16075	274	3922	20	1794	7	1145	500	(19999)	—	298	4657

	Osvětové akce celkem			N á v š t ě v a				
	vlastní	(+cizí)	=celkem	Osv. akcí	výstav a expozice Olomouc ¹⁾	Úsov	Náměšť ²⁾	celkem
1951	18	(25)	(43)	120	45380	—	—	45500
1952	59	(60)	(119)	570	67138	30070	92	97800
1953	137	(60)	(197)	1882	31818	24570	7191	65461
1954	233	(95)	(328)	2330	77913	25566	9646	115455
1955	323	(83)	(406)	4216	34247	30156	8601	77218
1956	269	(90)	(359)	7497	26425	34016	10452	78390
1957	187	(49)	(236)	3704	21348	40681	22064	87797
1958	167	(40)	(207)	4281	17107	49039	12157	82584
1959	76	(32)	(108)	2994	18006 ³⁾	41600	8319	70919
1951-55	770	(323)	(1093)	9118	256494	110292	25530	401434
1956-59	699	(211)	(910)	18476	82886	165336	52992	319690
1951-59	1469	(534)	(2003)	27594	339380	275628	78522	721124

1 U přednášek není asi do roku 1955—1956 přesné rozlišení mezi přednáškami, jejichž pořadatelem je sám ústav, a přednáškami, které pronesli pracovníci ústavu pro jiné pořadatele (tyto se nepočítají do souhrnu vlastních osvětových akcí ústavu, ani do návštěvnosti. Jen pro úplnost jsou připočteny jako „cizí“ ve sloupci „osvětové akce celkem“). Rozdělení rekonstruováno podle různých pramenů i odhadem.

2 U exkurzí nelze rozlišit vlastní exkurse od akcí jiných pořadatelů, které vedli naši zaměstnanci. V roce 1959 je z uvedeného počtu 17 cizích exkurzí, účast na nich není zahrnuta.

- 3 Účast na výkladech v expozicích a výstavách je zahrnuta již v počtu návštěvníků výstav a expozic. V celkovém souhrnu se s ní proto nepočítá.
- 4 Návštěva putovních výstav je pravděpodobně někdy počítána, někdy ne. V roce 1959 se nepočítá.
- 5 V návštěvě výstav a expozic je v roce 1959 zahrnuta i návštěva výstavy ovoce, pořádané cizí složkou v budově muzea s prodejem ovoce. Činila 5952, bez ní tedy návštěva činila jen 12.054.
- 6 Náměšt v roce 1952 až od převzetí 1/10. Ve všech letech se evidovaná návštěva zvýšila o odhadem 6000 osob, které naše výstavy navštívily při krajských dožínkách (v roce 1957 asi ještě o víc). Normální návštěva je o to menší.

Prameny: statistická hlášení a podklady k nim od II. pol. 1952, zprávy o činnosti za jednotlivá léta 1952–1957, vypracované ředitelem, souhrnná zpráva za léta 1951–1955 v „Ročence muzeí Olom. kraje“, str. 35n., souhrnná zpráva o osvět. činnosti za léta 1954–1956, vypracovaná ředitelem, přehled osvětové činnosti za rok 1959, vypracovaný osv. pracovníkem, „Zprávy KVS Olomouc“ za léta 1951–1959.

Jednotlivé prameny často spolu nesouhlasí a bylo třeba je uvádět v soulad. V řadě případů bylo nutno přistoupit k odhadu. Rekonstruovaná čísla jsou tištěna kurzívou – promítají se přirozeně i do souhrnných čísel.

Vladimír J o c h m a n.

GALERIE

Značný výtvarný ruch v Olomouci již dlouho vyžadoval pevné organizace a dobrého materiálního zajištění. Takovým organizačním centrem nemůže být nic jiného než hmotně i personálně dobře zajištěná galerie. K jejímu zřízení mohlo ovšem dojít teprve tehdy, když se lid ujal moci a vyhnal kapitalistické vykořisťovatele.

Zárodkem stálé galerie v Olomouci byla činnost a sbírky Klubu přátel výtvarného umění, který existoval až do roku 1952, kdy likvidoval a jeho sbírky převzala krajská galerie. Jak třídním a politickým zaměřením své činnosti, tak vcelku nevelkou hodnotou svých sbírek i nevelkým rozsahem činnosti nezařekl však ve výtvarném životě Olomouce příliš hluboké stopy. Zmínky zaslouží jeho vydání několika grafických listů, vydaných jako členská prémie (v tom i Sedláček, Dillinger, Bouda). Jeho aktivita zvláště po roce 1945 silně poklesla.

Druhou větví, v níž se vyvíjel výtvarný život v Olomouci, byla Skupina moravských výtvarníků (do roku 1949) a na ni navazující krajská pobočka Čs. svazu výtvarných umělců. Až do zřízení krajského muzea a galerie bylo zde hlavní těžiště olomouckého výtvarného života. Zvláště je třeba připomenout velkou výstavu „Práce ve výtvarném umění“, uspořádanou v roce 1949 ve spolupráci s městským muzeem.

Za kapitalistického zřízení nebylo ani pomyšlení na skutečnou trvalou galerii. Teprve po osvobození v roce 1945 dochází k důležitému kroku vpřed. ÚNV Olomouc převzal jako konfiskát krytou cvičnou střelnici nacistických organizací, vystavěnou počátkem okupace vedle Slovanského domu na Hynaisově ulici. Zatím co velký sál sloužil jako skladiště konfiskátů, byl malý a střední sál pronajat Skupině moravských výtvarných umělců jako klubovní a výstavní místnosti. V roce 1947 byla pak celá budova nákladem 260.000 Kčs (tehdejší měny) adaptována a upravena pro potřeby galerie jako D ů m u m ě n í. Na podzim 1947 byla ve velkém sále nainstalována městská galerie, zatím co malý a střední sál zůstal k dispozici pro výtvarníky a pro dočasné výstavy. Od roku 1947 zde proběhla řada výstav, jejichž iniciátorem a pořadatelem byla větší Skupina mor. výtvarníků. Galerie nebyla ovšem ještě nijak dobře zajištěna, jejím správcem byl až do roku 1952 Antonín Drábek. Přirozeně, že ani její činnost nelze měřit dnešními měřítky.

K dalšímu významnému kroku došlo v roce 1952, kdy byla rozhodnutím rady KNV zřízena K r a j s k á g a l e r i e jako součást Studijního a lidovévýchovného ústavu kraje Olomouckého (SLUKO). SLUKO převzalo jak budovu Domu umění tak sbírky městské galerie i likvidovaného Klubu přátel výtvarného umění. Vedením galerie v rámci SLUKO byl pověřen dr. Jaromír Lakosil, který ovšem vedl v muzeu i další oddělení. Stálá expozice galerie byla nainstalována v nově

upraveném sále ve II. poschodí budovy muzea na nám. Republiky č. 6 a Dům umění až do roku 1954 sloužil pro dočasné výstavy (muzejní i výtvarné).

Na podzim 1954 byla budova Domu umění znovu opravena (nákladem 28.000 Kčs nové měny) a předána znovu galerii, která byla rozhodnutím rady KNV od 1. ledna 1955 osamostatněna jako samostatné kulturní zařízení Krajská galerie. V jejím čele zůstal a dodnes stojí dr. Jar. Lakosil. Spolu s ním zaměstnávala již v roce 1955 galerie tři síly. Od roku 1955 tak můžeme mluvit o galerii jako o skutečném plně vybaveném kulturním zařízení, jehož činnost rok od roku roste a zkvalitňuje se.

Samostatnou činnost zahájila Krajská galerie prakticky 13. února 1955 slavnostním otevřením své nové stálé instalace českého výtvarného umění ve velkém sále. Její fondy byly k tomuto účelu podstatně doplněny ze sbírek Národní galerie. Malý a střední sál zůstávají i nadále většinou vyhrazeny dočasným výstavám, jichž byla dodnes uspořádána celá řada. Zvláštní zmínky zaslouží především k m e n o v é v ý s t a v y : Boh. Dvorský (1956), Jindřich Lenhart, Oldřich Menhart (1957), Max Švabinský (2×), Antonín Hudeček, Adolf Kašpar, Stanislav Lolek, České umění XX. století (1958), Martin Benka, Jan Trampota, Oldřich Šimáček, Repin a ruští malíři XIX. století (1959), 15 let výtvarného umění v Olomouckém kraji (1960).

Kromě svých kmenových výstav v Domě umění rozvinula Krajská galerie stále rostoucí o s v ě t o v o u č i n n o s t. Jsou to především putovní výstavy, jejichž prostřednictvím proniká co nejbližší k pracujícím. Jak ukazuje tabulka, daří se to stále ve větším rozsahu. Také přednášková činnost ať v galerii na akcích, jichž je sama pořadatelem, nebo mimo galerii, kde přednášejí pracovníci galerie, postupně se rozšiřuje. Galerie se takto dostala do řady závodních klubů i do některých vesnic.

1952	2 výstavy			(v rámci SLUKO)
1953	3 výstavy	2 přednášky	9.163	návštěvníků (v rámci SLUKO)
1954	17 výstav	3 přednášky	6.800	návštěvníků (část v rámci SLUKO)
1955	11 výstav	11 přednášek	15.600	návštěvníků
1956	16 výstav	13 přednášek	73.145	návštěvníků
1957	88 výstav	60 přednášek	76.103	návštěvníků
1958	57 výstav	26 přednášek	250.391	návštěvníků
1959	49 výstav	26 přednášek	179.369	návštěvníků

Velmi důležitou stránkou činnosti galerie je zřizování o k r e s n í c h o b r a z á r e n ve spolupráci s okresními vlastivědnými muzei. Tak byly vybudovány okr. obrazárny již v Jeseníku (1958), Prostějově (1957), Přerově (1957) dále v Hranicích (1960), Šumperku (1960). Galerie se také podílela na vybavení a otevření pamětní síně Josefa Mánesa v zámku v Čechách pod Kosířem (1959).

Od roku 1959 byla galerie spojena s muzeem a dalšími institucemi v Krajské vlastivědné středisko, v jehož rámci, ještě lépe zajištěna než dosud, vyvíjí dále svou činnost. V roce 1959 uspořádala galerie v Domě umění 8 kmenových výstav s celkovou návštěvou 11.776 osob. Putovních výstav uspořádala celkem 37 (11 sérií). Navštívilo je 167.369 osob (z toho ovšem je 129.270 na dvou výstavách, instalovaných v kulturním středisku na nádraží v Přerově). Dále uspořádala 14 přednášek a její pracovníci 12x přednášeli pro jiné pořadatele. Celková návštěva na přednáškách činila 1356 osob.

Krajská galerie má dnes již velmi slušný f o n d u m ě l e c k ý c h d ě l. V jejím majetku je k 31. prosinci 1959 — 7595 děl, deponováno 1023 děl (z toho většinu zapůjčila Národní galerie). Celý fond je řádně zpracován. Nedostatek výstavních prostor (i když Dům umění patří k nejhezčím mezi krajskými galeriemi) však je příčinou, že vystaveno může být jen asi 450 děl. Ostatní jsou v depositáři a zvláště sbírka starého umění čeká na možnost instalace v nových prostorách.

Vladimír J o c h m a n

PAMÁTKOVÁ PÉČE

Péče státu o ochranu kulturních památek a o jejich nové společenské využití vstoupila s historickým rokem 1945 do nového vývojového stadia, kvantitativně i kvalitativně značně odlišného od předválečného stavu. Stát se stal vlastníkem nejdůležitějších kulturních památek, vynakládá velké částky na jejich záchranu a důsledně uskutečňuje zásadu Ústavy 9. května, aby památky byly zpřístupněny všem. Tyto změny se přirozeně odrazily i ve vývoji státní památkové péče v našem kraji.

Důležité úkoly obnovy a výstavby nedovolovaly přirozeně rozvinout v prvních poválečných letech památkovou péči v celé potřebné šíři. Překážkou byl i nedostatek zákona o kulturních památkách a z dřívější doby zděděná přísná centralizace státní památkové péče. Teprve po vydání zákona č. 22/1958 Sb. o kulturních památkách a po zřízení krajských a okresních orgánů státní památkové péče mohlo organizované úsilí o zachování a využití hmotného kulturního fondu našeho národa dosáhnout potřebné šíře i hloubky.

V důsledku toho vykazuje poválečná památková péče v našem kraji nepřetržitě stoupající křivku. Rok od roku byly vynakládány stále vyšší částky ze státního rozpočtu na údržbu a opravy kulturních památek. Za posledních deset let bylo takto věnováno na ochranu památek 19 mil. Kčs. To však jsou pouze prostředky vlastní památkové péče. Mimoto vynaložily rady místních a okresních národních výborů, ministerstvo národní obrany, orgány církevní správy aj. další milióny Kčs na památkové objekty v jejich správě.

Největší pozornost byla věnována opravám a často i rekonstrukcím našich *hradů a zámků*. Jen namátkou uvádíme Bouzov (opravy střech), Velké Losiny (obnova šindelové krytiny), Bruntál (rozsáhlé vnitřní a vnější opravy), Helfštýn (zpevnění zdiva a částečné zastřešení), Sternberk (zastřešení okrouhlé věže). Opravy a rekonstrukce střech, fasád a výměna oken byly provedeny v Branné, Úsově, Jeseníku, Bludově, částečně i na Sovinci, v Javorníku, v Hranicích, Náměšti a v Unčovicích.

Dalším těžištěm činnosti státní památkové péče je *záchrana historických jader měst*, jejich asanace a rekonstrukce tak, aby na jedné straně byl zachován jejich historický ráz, na druhé straně vytvořeny současně všechny podmínky moderního hygienického bydlení. Týká se to především historického jádra města Olomouce, které bylo vládou prohlášeno za městskou památkovou rezervaci. Dosud bylo rekonstruováno z památkových prostředků 5 domů s 27 bytovými jednotkami. Byl rovněž vypracován celkový asanační plán města a zajištěny prostředky na třetí pětiletku, kde rekonstrukční akce bude zahájena v mnohem větším rozsahu než dosud.

V péči o *rozptýlené památky* byla věnována zvýšená pozornost pohraničním oblastem (stará pošta ve Zlatých Horách a kulturní dům v Rýžovišti), významným památkám technického rázu (větrné mlýny na Hranicku), dále opravám malířských a sochařských prací.

Neméně důležitým úkolem státní památkové péče v nových politických a hospodářských podmínkách je *rozvíjení kulturně společenské funkce památek*. Naše státní hrady a zámky jsou každým rokem navštěvovány stále větším počtem pracujících i školní mládeže. Zatím co v roce 1953 činil počet návštěvníků na Bouzově, Sternberku, Velkých Losínách a Helfštýně 57.000 osob, navštívilo v r. 1959 tyto objekty již 152.000 osob. Se vzrůstající návštěvností rostou i nároky na průvodcovskou službu a na zlepšování instalací. Zejména v posledních dvou letech, po decentralizaci státní památkové péče na kraje, byla věnována zvýšená pozornost odborné a ideové úrovni průvodcovských výkladů pořízením nových sylabů a školením průvodců. Nové insta-

lace hradů a zámků, příp. jejich doplňky byly provedeny ve Sternberku, Bruntále, Javorníku a Velkých Losínách. Vstupní síň s instalací, dokumentující vývoj objektu a historickou úlohu jeho bývalých majitelů, byla letos otevřena v Bruntále.

To, co jsme uvedli, bylo jen výčtem hlavních úkolů, které byly na úseku státní památkové péče splněny v uplynulých letech zásluhou nejen profesionálních pracovníků, ale i velkého množství obětavých dobrovolných spolupracovníků.

Lubor Machytka

OCHRANA PŘÍRODY

Ochrana přírody začala se u nás prosazovat od prvních dnů osvobození ČSR Rudou armádou. Především to bylo přenesení ochrannářské činnosti opět na ministerstvo školství a osvěty; stalo se tak dohodou již 18. května 1945 a dnem 15. června téhož roku převzalo toto ministerstvo příslušnou agendu zcela. Tím bylo zlikvidováno opatření okupační moci, podle níž analogicky s úpravou kompetence ochrany přírody v Německu spadala agenda do působnosti ministerstva zemědělství a lesnictví.

V jednotlivých oblastech byli pak jmenováni postupně konzervátoři ochrany přírody. V olomouckém okrese byl ustanoven Josef Otruba, osvědčený pracovník, který v této funkci působil vlastně již před válkou. Podobně byli jmenováni i konzervátoři v dalších okresech Olomouckého kraje. Jejich seznam byl uveřejněn ve věstníku *Ochrana přírody*. Prvořadou důležitou prací konzervátorů bylo pořízení soupisu přírodních památek na okrese. Byla to práce nemalá a v některých okresech není prakticky skončena dosud. Je to i v důsledku změn v osobách konzervátorů v některých okresech. Výsledkem terénních a revizních prací byl elaborát „*Ochrana přírody a přehled přírodních rezervací v olomouckém kraji*“, vypracovaný konzervátorem olomouckého okresu v r. 1953; je uložen na odboru školství a kultury rady krajského národního výboru v Olomouci a rovněž na plánovací komisi tamtéž.

V r. 1949 zřídilo ministerstvo školství, věd a umění v Olomouci Stanici ochrany přírody se souhlasem tehdejších majitelů domu. Při této stanici se pak rozvinula činnost Spolku pro ochranu zvířat. Dobrovolní pracovníci Stanice ochrany přírody vyvíjeli svou činnost nejen ve formě konzultací a aktivní pomoci na úseku ochrany zvířat, ale zejména je třeba vyzvednout jejich práci propagační. Byly to jak menší výstavky, tak zvláště letáky a brožurky, propagující různé ochrannářské snahy. Když bylo v r. 1959 rozhodnuto o přestavbě domu, v němž měla Stanice ochrany přírody své sídlo, dalo ministerstvo školství a kultury souhlas k přemístění této stanice mimo Olomouc. V současné době se jedná o získání vhodného objektu pro tyto účely v územích ochrannářsky důležitých; v úvahu připadá hlavně oblast Jeseníků. Přemístěním by došlo pochopitelně i ke změně účelového zaměření této Stanice.

Dokonalejší řízení práce konzervátorů ochrany přírody se uskutečnilo až tuto agendu převzal odbor školství a kultury rady krajského národního výboru v Olomouci. Znovu byl prověřen sbor konzervátorů a doplněn novými dobrovolnými pracovníky, takže byly všechny okresy po této stránce zajištěny. Zmíněný odbor rady KNV pořádá pro konzervátory aktivity, pracovní porady i školení. Celkem bylo do r. 1960 uspořádáno 24 aktivů a porad. Postupem doby, zejména když v ochrannářské práci začala převládat péče o krajinu a životní prostředí vůbec, ukázala se nutnost pověřit některého pracovníka funkcí krajského konzervátora. Do této funkce byl v r. 1955 jmenován Dr. B. Šula, který před tím zastával po J. Otrubovi funkci konzervátora ochrany přírody v olomouckém okrese a později pro oblast Jeseníků.

Vzhledem k stále se rozrůstajícím ochrannářským úkolům bylo třeba vybudovat síť zpravodajů ochrany přírody v jednotlivých okresech. Dosud

není tento úkol splněn v žádoucí úrovni a tím méně jej možno považovat za ukončený. Nejlépe se opírají o spolupráci zpravodajů v okresech Hranice, Olomouc a Prostějov. Dobře se osvědčila též spolupráce s Horskou službou v Jeseníkách, jejíž členové přímo vzali na sebe péči o ochranu přírody v této oblasti horské a jsou v tomto směru u nás v ČSR průkopníky. Naproti tomu nedostačující je síť zpravodajů ve všech pohraničních okresech, včetně Zábřeha. Zde bude třeba vyvinout větší úsilí ke splnění tohoto úkolu.

Přes některé nedostatky je možno hodnotit práci na úseku ochrany přírody v olomouckém kraji jako velmi dobrou. Není třeba — a není ani v rámci této zprávy možné — vyčíslovat počet nejrozličnějších akcí, ať odborných nebo propagačních a osvětových; z nejvýznačnějších stačí uvést vydání několika úředních vyhlášek, sledujících ochrannářské cíle v rámci kraje. Vydal je KNV v letech 1953—1955 z titulu své pravomoci. Zmínky zasluhuje též vydání propagačního plakátu o přírodních rezervacích Jeseníků. Podobně vydal propagační materiál ke Dni ptactva též konzervátor Fr. Ginter v Přerově. K této akci byly vůbec během posledních 3 let uspořádány velmi pěkné akce, zvláště v Přerově a Olomouci (výstava „Ochrana ptactva“ v Olomouci v r. 1960).

Určitým obrazem ochrannářské činnosti je m. j. stav přírodních rezervací v regionu. Olomoucký kraj má v českých zemích významné geografické postavení, založené především na styku dvou velkých oblastí: oblasti hercynských pohoří a karpatského oblouku; k tomu přistupují ještě menší geografické jednotky. Tyto skutečnosti podtrhují význam přírodních rezervací, kterých je dnes na území kraje celkem 38. Je pochopitelné, že intenzivní budování si vynutilo některé korekce a je třeba počítat i s některými dalšími změnami. Tak bylo upuštěno od ochrany rezervace „*tůňka u elektrárny*“ (Olomouc-Hejčín) a „*úvoz pod kostelem*“ (Olomouc-Slavonín), které obě byly stanoveny s omezenou dobou trvání a v současné době skončily své poslání a ustoupily proto potřebám rozvoje města. Přírozeným vývojem ztrácí svůj význam „*Blátko u Pivína*“ (okr. Kojetín) a jiné formy ochrany podléhá dnes území luk u Hlušovic a Černovíra (okr. Olomouc). Všechna tato území již nejsou v seznamu přírodních rezervací. Poněkud jiná je situace u přírodní rezervace „*Nad kostelíčkem*“ (okr. Hranice), kde naše ochrannářské zájmy bylo nutno sladit se zájmy průmyslovými.

Z dosud vyhlášených přírodních rezervací jsou to jednak území, chráněná již před válkou a jednak území nově jako rezervace vyhlášená. V prvním případě byly tyto staré rezervace doplněny, upřesněny podmínky jejich ochrany a tak posléze zveřejněny příslušnou cestou. Kromě toho budou pravděpodobně ještě v tomto roce vyhlášeny další přírodní rezervace, jejichž návrhy byly již postoupeny ministerstvu školství a kultury; jsou to: „*Koziny*“, „*Pod Kuteřovem*“, „*Šebestův žleb*“, „*U palpostu*“ (vesměs okres Prostějov), „*Dvorčák*“, „*Bukoveček*“ (obě okr. Hranice) a „*Údolí Bílé Opavy*“ (okr. Bruntál). V souvislosti s přírodními rezervacemi v oblasti Jeseníků je vhodné vzpomenout akcí, jež podnikli pracovníci Krajského vlastivědného muzea v Olomouci pro ochranu celé této oblasti. Jedním z výsledků byly návrhy na Jesenický přírodní park (1954), obsažené ve studiích klimatických, geologických, botanických a zoologických. I když nedošlo zatím k realizaci těchto návrhů, nelze je ponechat bez povšimnutí; svědčí o tom též anketa o Jeseníkách, kterou svolali lesníci Olomouckého kraje. Podobné studie ochrannářského rázu byly vypracovány komplexně i pro území sopek u Bruntálu, pro rekreační oblasti u Olomouce (pro směrný územní plán města) aj. Vůbec se plně osvědčila spolupráce vědeckých pracovníků v muzeu na úseku ochrany přírody. Proto z těchto zkušeností vycházela rada KNV v Olomouci při zřízení Krajského vlastivědného střediska v Olomouci v r. 1958, v jehož organizačním rámci spadá veškerá agenda ochrany přírody do přírodovědeckého odboru.

Bohumil Šula

Severomoravský kras je rozptýlen ve vápencových oblastech severní Moravy. I když se v jednotlivých jeho územích nemohlo zkrasování projevit v tolika různých krasových fenomenech (pro poměrně malou rozlohu) jako u velkých krasových oblastí, přece se i v severomoravském krasu setkáváme s mnohými jevy, které u nás jinde nemají obdoby.

Tato okolnost a nepochybně i krása podzemí vůbec vábí sem stále více návštěvníků i odborníků, takže bylo nutno přikročit k nové organizaci správy rozptýlených jeskyní. Proto bylo z popudu Krajského národního výboru v Olomouci v r. 1950 ustaveno lidové družstvo Severomoravský kras, do kterého bylo postupně začleněno všech 5 jeskyní. V r. 1950 „Mladečské jeskyně“, r. 1951 „Javoříčské jeskyně“, „Zbrašovské aragonitové jeskyně“, jeskyně „Na Pomezí“ a posléze i jeskyně „Na Špičáku“; do té doby byly spravovány většinou na základě spolkovém.

Úkoly, před něž bylo nově utvořené družstvo postaveno, byly velmi těžké. V té době bylo totiž nutno provést celou řadu úprav, sledujících ochranu podzemních prostor před devastací, a úpravy venkovní, sloužící zaměstnancům i veřejnosti (výstavba provozních budov apod.). Tyto úkoly byly v tehdejší situaci nad možnostmi družstva a tak v r. 1952 splynulo lidové družstvo Severomoravský kras s Čedokem, n. p., v jehož rámci vytvořilo specifickou jednotku. Podobně tomu bylo i po reorganizaci tohoto podniku, kdy jeskyně přešly do n. p. Turista. Je pravdou, že v tomto období bylo vykonáno mnoho práce, třeba však také říci, že v tomto organizačním rámci byla někdy až příliš zdůrazňována stránka obchodní, a to na úkor žádoucí péče o podzemní prostory z důvodů vědeckých i na úkor péče v zájmu obecně ochrannářském. Proto byly jeskyně severomoravského krasu v r. 1958 z rozhodnutí rady KNV v Olomouci převedeny do správy Krajského vlastivědného střediska, v němž byly dány předpoklady i pro plnění úkolů odborných v souladu se zájmy státní ochrany přírody. V tomto svazku pokračují všechny práce v severomoravském krasu dosud.

Je přirozené, že v prvních etapách budování jeskyní severomoravského krasu byl kladen důraz na takové práce, kterými by bylo zlepšeno zpřístupnění; tak to byly úpravy komunikací v jeskyních, osvětlení, úpravy vstupních prostor a podobně.

Jako první byly budovány Javoříčské jeskyně, největší podzemní labyrint severomoravského krasu. Provizorní elektrické osvětlení a elektrický rozvod byl vyměněn za dokonalejší, vyhovující jak provozním potřebám, tak i předpisům ESČ. Byl to jeden z nutných úkolů, poněvadž elektrický rozvod a zařízení v jeskyních je po stránce bezpečnosti návštěvníků velmi důležitým činitelem, jedním z nejožehavějších. Současně bylo provedeno vylepšení komunikací v jeskyni. V r. 1953, kdy provoz všech jeskyní převzal n. p. Čedok v Praze, se začalo s budováním nového vchodu pod Zátvořicí; stávající vchod, který byl v úrovni se stropem „ssutového domu“, měl totiž řadu nevýhod. Jednak příchod po strmých schodech do domu byl poměrně namáhavý pro mnohé návštěvníky, jednak šlo při tom i o ochranu výzdoby krápníkové (průván znesnadňoval další tvoření krápníků). Vybudováním nového vstupního prostoru byly tyto negativní momenty odstraněny a současně s tím byly vyřešeny též jiné pracovní i provozní podmínky — jako úprava nástupní plošiny a pod ní dílny, skladištní prostory i potřebná hygienická zařízení, která do té doby tu nebyla. V r. 1954 byla dokončena výstavba administrativní a provozní budovy, v níž bylo pamatováno i na sociální zařízení pro zaměstnance. Těmito úpravami získaly Javoříčské jeskyně nejen po estetické stránce, ale i z hlediska ochrany této významné přírodní rezervace. Rovněž pro návštěvníky zna-

menaly tyto úpravy podstatné zlepšení provozu, takže lze bez nadsázky říci, že dnes jsou u nás v ČSR mezi předními jeskyněmi co do příjemnosti a pohodlí návštěvníků. Projevilo se to i v návštěvnosti: jestliže sem po prvních úpravách přišlo v r. 1953 asi 80.000 osob, dosáhl počet návštěvníků v r. 1958 téměř 110.000. V letošním, slavném roce 15. výročí osvobození, byly zpřístupněny další podzemní prostory, tzv. „jeskyně Míru“, takže délka přístupných chodeb činí již 1 km. A průzkumy pokračují dále.

Podobný vývoj prací byl i v Mladečských jeskyních. V r. 1953 tu byla provedena rekonstrukce elektroinstalace, upravena hala před vchodem do jeskyně a vybavena stálou výstavkou o nálezech a historii jeskyně. V r. 1954 byla postavena administrativní a provozní budova a současně upraven přístup k vchodu do jeskyně. Také uvnitř, v podzemí bylo zlepšeno prostředí, zejména úpravou komunikací, které byly do té doby velmi blátivé a kluzké. Nezůstalo jenom při známých přístupných prostorách, ale přibýly i nové menší části jeskyní (1951—54), takže délka zpřístupněných chodeb a dómu činí dnes téměř 500 běž. m. V současné době se pracuje v Mladečských jeskyních jak na úseku archeologie, tak i na průzkumu speleologickém.

Rozsáhlé úpravy stavební, elektromontážní a zpřístupňovací byly provedeny v letech 1954 až 1956 ve Zbrašovských aragonitových jeskyních. V prvních dvou letech byl proražen východ z jeskyně přímo na kolonádu lázní v Teplicích n. B. v délce 90 m, čímž byla podstatně zlepšena cirkulace — návštěvníci se již nemuseli vracet vchodem. V r. 1955—1956 došlo na úpravu vstupní plošiny a současně k vybudování nové administrativní a provozní budovy se všemi žádoucími skladištními, sociálními a hygienickými zařízeními, s dílnami aj. Konečně v r. 1956 byla provedena rekonstrukce elektrického zařízení a rozvodu v celé jeskyni. Není divu, že tyto aragonitové jeskyně vyhledává stále více a více návštěvníků; v uplynulém roce 1959 je zhlédlo skoro 50.000 osob.

Podzemí ve vápencích u Dolní Lipové bylo sice známo, ale veřejnosti těžce přístupno. Proto bylo v r. 1954 započato se zpřístupňovacími pracemi známých i nově objevených prostor v jeskyních „Na Pomezí“ u Dolní Lipové. Především byly vylepšeny dosavadní přístupové partie, které sloužily též jako výchozí úsek; propojením nových prostor byl vytvořen pěkný okruh, provádějící návštěvníky spleť chodeb s význačnými útvary. Dne 1. května 1955 byly jeskyně Na Pomezí slavnostně otevřeny a zpřístupněny široké veřejnosti. Pro svou krásnou výzdobu a zvláštní charakter si získaly oblibu, což se projevuje ve stoupající návštěvnosti. Roku 1959 sem přišlo téměř 50.000 návštěvníků. Dnešní přístupný okruh v délce asi 400 m ani zdaleka nevyčerpává možnosti, které jsou v tomto krasovém území a proto bude v nejbližší době započato s průzkumem, slibujícím další objevy.

Přibližně v téže době jako v jeskyních Na Pomezí byly zpřístupněny též nové prostory v jeskyni „Na Špičáku“ nedaleko želez. stanice Písečná-Supíkovice. Došlo k úpravě stávajícího vchodu, avšak byl vybudován i nový východ, takže i tu byly komunikace v jeskyni zokruhovány a prodlouženy přes 150 m. Nesporným přínosem bylo pořízení elektrického osvětlení, neboť před tím byli návštěvníci prováděni při karbitovém osvětlení, které — nehledě k nebezpečí úrazu — nemohlo odhalit všechny ty zajímavosti, které jeskyně Na Špičáku chovají.

Období budování jeskyň severomoravského krasu stále ještě neskončilo. Pokračuje se proto na úpravě některých dosud nevyhovujících objektů či prostor, v současné době proniká do nich zlepšená osvětlovací technika apod. Ale v prvé řadě bude nutno přikročit k průzkumným pracím, kterými by bylo zmapováno dosud málo známé nebo jen tušené podzemí všech jeskyň našeho krasu a kterými by bylo umožněno vědě získat jistě nové a cenné poznatky.

Ota Pleichinger — Bohumil Šula

1890

1. MÁJ

1960

MEDAILE NA PRVNÍ MÁJ 1890

K nečetným hmotným památkám na 1. máj 1890 patří upomínková medaile, odznak účastníků pražské slavnosti. Její ražba je známa v pěti dochovaných exemplářích, z nichž poslední, dosud v literatuře neznámý, je uložen v numismatických sbírkách olomouckého muzea.¹ Tento olomoucký exemplář se liší od popisu M. MICHÁLKA² pouze tím, že je mosazný a bez závěsného ouška, které bylo patrně odstraněno. Ražba medaile o průměru 29,3 mm má na líci ve dvou vavřínových ratolestech svázaných stuhou rovnostranný trojúhelník, přes který jsou položeny dvě semknuté pravice. Jde o starý symbol přátelství, který je znám již v antice a zde představuje vzájemnou solidaritu dělnictva. Na líci je v neúplném perlovcovém obvodu čtyřřádkový nápis, rozdělený ozdobami: *UPOMÍNKA NA 1. MÁJ 1890*. Původně byla medaile nošena na červené stuze.

Přestože jde o ražbu známou — uvádí ji seznam „Medaile, známky a odznaky měst a míst českých“³ J. BROUČEK⁴ a M. MICHÁLEK⁵, není zcela bezvýznamné upozornění na tento další dochovaný exemplář — sedmdesáté výročí májových oslav je k tomu vhodnou příležitostí.

¹ Přírůstkové číslo 149/59 253.

² Numismatický sborník, II., str. 143, 157, tab. IX, obr. 126a-b.

³ Praha 1924.

⁴ První máj, jeho vznik, historie a význam, Praha 1946.

⁵ Medaile z počátků dělnického hnutí. Numismatický sborník, II., Praha 1955, str. 115 a n.

Václav Burian

K obrázkům na obálce:

1. a 4. Z výstavy „15 let na cestě k socialismu“ v muzeu v Olomouci
2. Hřbitov sovětských vojáků na ústředním hřbitově v Olomouci — původní náhrobek krasnoarmejce Majorčika z Dětrichova (ze sbírek olom. muzea) — (K soupisu padlých sovětských vojáků)
3. Medaile k 1. máji 1890 (ze sbírek olom. muzea — k článku V. Buriana) — 1. máj 1960 v Olomouci (z práce fotodokum. odd. olom. muzea)
Všechny snímky Jaroslav Juryšek.

Zprávy Krajského vlastivědného střediska v Olomouci vydává KVS Olomouc, nám. Republiky 6. Řídí Bohumil Šula, technická redakce Vladimír Jochman, grafická úprava Božena Hubáčková. Tisknou Moravské tiskařské závody, n. p., závod 11, Olomouc, Dominikánská 3.

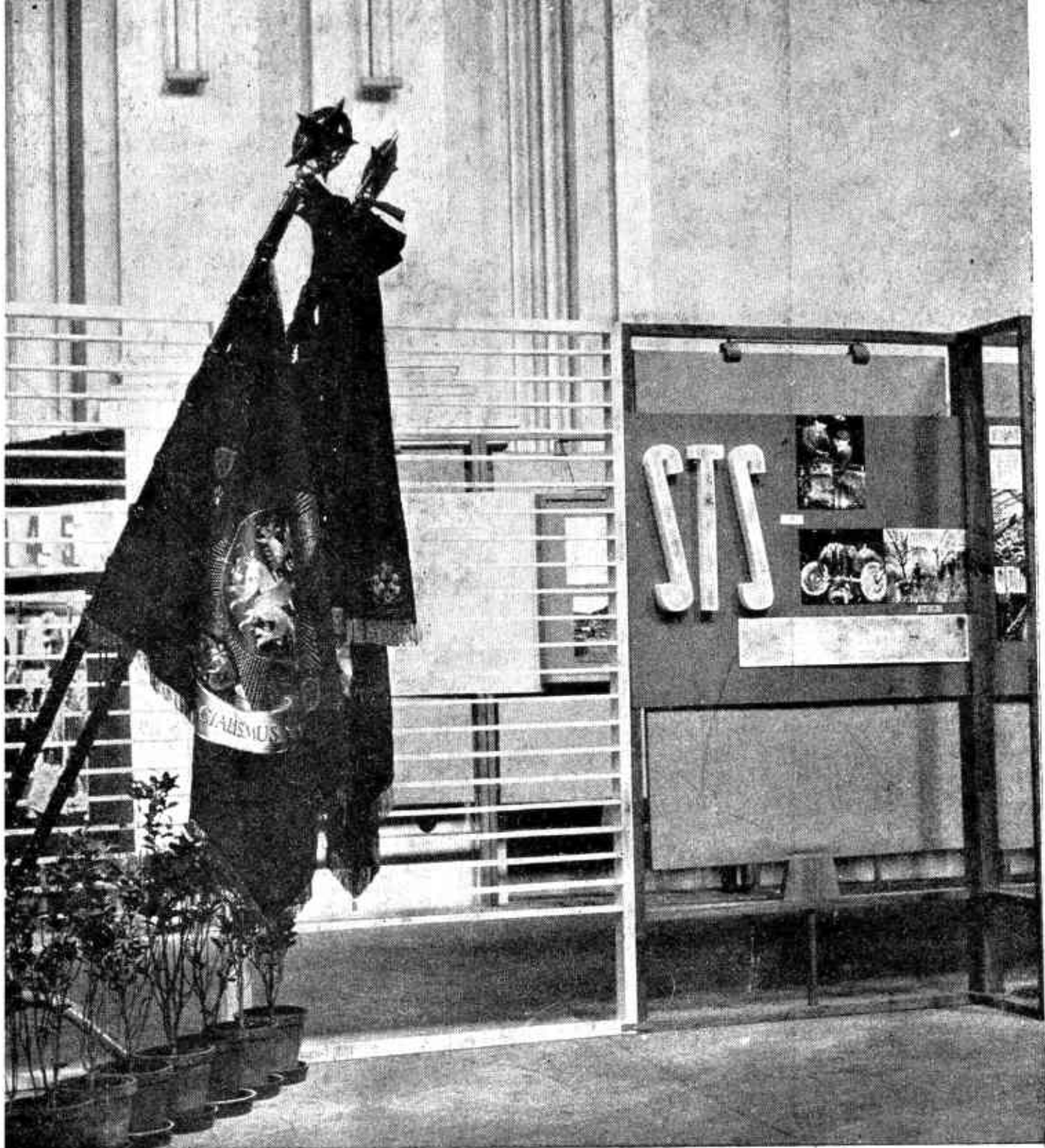
Slavnostní (85.) číslo k 15. výročí osvobození vyšlo v květnu 1960.

T 07 01656

1890

1960

My, pracující lid Československa, prohlašujeme slavnostně:
Společenské zřízení, za které bojovaly celé generace našich
dělníků i ostatních pracujících a které měly od vítězství Velké
říjnové socialistické revoluce před očima jako vzor, stalo se
pod vedením Komunistické strany Československa skutkem
i u nás.

Socialismus v naší vlasti zvítězil!

Návrh ústavy Československé republiky